

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

49 (426), 6–12 грудня 2007

Фото Олександра Литвиненка

Доцент кафедри українознавства, член правління осередку "Просвіти" Київського національного університету будівництва і архітектури Марія Сметанська зі студентським активом.

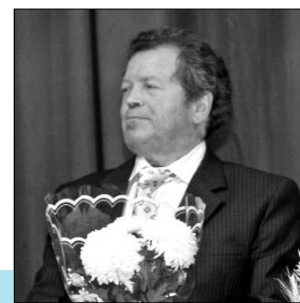
Матеріал з життя просвітян університету читайте на с. 11

ОРГАНІЗАЦІЯ СЕРЙОЗНА І ПОТУЖНА

3

УСМІХНЕНЕ ВИСОКОЛІТТЯ

9

ЗБЕРЕЖЕНА ПАМ'ЯТЬ

12

Багато славних імен знає "Просвіта" давня і сьогочасна. Та яким би вагомим не був чи є внесок відомих особистостей, організація живе і діє завдяки тим українцям, які душею і розумом осягли необхідність Товариства, об'єдналися в його лавах, стали повсякчасними трудівниками на просвітницькій ниві — понесли в свій народ "світло просвіти і знання", як співається в нашому духовному славні "Боже великий, єдиний, нам Україну храни". Покликаючи до Бога як втілення духовного життя української спільноти, перші просвітяни творили книгу, пісню й молитву рідною українською мовою, дбали про фізичне здоров'я людей та економічний ріст господарювання на селі, створювали бібліотеки, видавництва, читальні, недільні школи, самодіяльні театри й хори, робили історичні розвідки рідного краю, тримали в пошані народні традиції й фольклор, поширювали в громадському середовищі ті знання, які творять громадянина, свідомого свого українства. Про очевидну державну важливість Товариства свідчать імена справжньої української еліти, яка долучилася з перших днів існування "Просвіти" до творення стратегії й тактики її діяльності. Огляньмося бодай у XIX сторіччя і побачимо, що Леся Українка й Борис Грінченко, Микола Лисенко й Кирило Стеценко, Микола Аркас і Михайло Коцюбинський, Дмитро Яворницький і Гнат Хоткевич були питомими просвітянами — власне, є ними й нині. XX сторіччя пройшло червоним серпом по всіх первинних організаціях Товариства. Розстрільні операції радянської влади не оминули ні сходу, ні півночі. Голодоморні роки довершили справу. На заході "революційна пильність" повторилася в сорокових. І все ж, говорячи про відродження національної пам'яті, називаючи імена Січових Стрільців і воїнів УПА, вивчаючи будь-який вияв опору комуністичному терору, ви зустрінетеся із незаперечним фактом життя цих героїв — працювали в "Просвіті". Власне, це не просто факт, що фатально підтверджував "неблагонадійність", часто відіграючи роль звинувачення. Це був усвідомлений вибір: залишатися в темній масі чи ставати громадянином, українцем, що прагне державності власної нації. Протистояти гнобленню мови, культури, історії, фізіологічному українофобству. І чужому научатися, й свого не цура-

ПРОСВІТЯНСЬКЕ ВІЧЕ

8 грудня 1868 року у Львові О. Партицький та А. Вахнянин заснували Матір-Просвіту. Культурно-просвітницьке товариство, витримавши трагічні випробування українською історією, заборони і нищення, відродилося на початку бунтівних 90-х, і сьогодні є найстаршою і найдовголітнішою громадською організацією в Україні.

тись, — перефразовуючи Тараса Шевченка. Більше того — примножувати своє, рідне, самоідентифікуючись із ним. Лозунг "Свій до свого по своє" — це не лише ідея створення "Самопоміч", "Маслосоюзу", молочарень, кооперативів тощо. Це вміння покладатися на власні сили, на все найкраще, успішне, надбане українцями на власних теренах. Розкидані світами просвітяни створювали "Просвіту", "Самопоміч" і не лише виживали, а й зберегли свою національну ідентичність і свою душу, вирятуючи від розпорошення та амнезії українську суть.

І сьогодні, через чотирнадцять десятиліть літ, ідеї Матері-Просвіти актуальні. Як би комусь не хотілося, вони не стали маргінальними. Ніякі "інвестиції" українського суспільства XXI сторіччя ліберальними чи глобалістичними починаннями не розмиють "Просвіту" — вона буде актуальною і своєчасною доти, доки будуть волати проблеми духовного й фізичного здоров'я нації, її гострі потреби українського слова простору, справді державних перетворень в освіті, книговидаванні, кінематографії, доки національна економіка не підтримує село, доки міське населення не відмовиться від ерзац-культури, доки шоу та комерційні проекти витіснятимуть справді високі і справді українське мистецтво, доки світом розвіюється національний трудовий ресурс, не знайшовши на рідній землі справи для здійснення власних реалізацій.

Просвітянське віче — це не лише рубрика в нашому тижневику, яка означає листи просвітян з усіх областей, з міст і сіл України, де діють первинні й районні організації. Це не лише сигнали наших читачів про їхню роботу в Товаристві чи рефлексії

на те, що відбувається в політичному й суспільному житті нашої держави.

Просвітянське віче — це живий перегук поколінь, голоси нації з глибини її серця, ритм якого став чіткішим і впевненішим 139 років тому, коли у Львові вперше вдарив вічовий дзвін українства.

Просвітянське віче — це, власне, суть газети "Слово Просвіти", видання, зорієнтованого на діалог з читачами. Нам імпульс, що просвітяни не впадають у розпач і сльозливі скарги на негаразди сьогодення, а спокійно й розсудливо творять свій чин у часових реаліях, вірою й правдою служачи Україні, не впадаючи в нудьгу й розчарування, а предметно утверджуючи самотність нашої культури, духовну незалежність і самоствердження, а відтак і самозбереження нації.

Просвітянське віче — це свідчення того, що сьогодення "Просвіта", давши життя десяткам громадських організацій, партій і рухів, не ослабла, а живе і діє, як єдиний організм. Солідний, переконливий вікідіань Матері-Просвіти, історично сформованої не за одне століття, та нинішня просвітянська громада духовно об'єднана мовою, історією, культурою, боротьбою за державність України й утвердження її.

Нинішнє число "Слова Просвіти", присвячене 139-й річниці Товариства, скликає Просвітянське віче. Ваші листи лягають на сторінки тижневику віднайденними архівними матеріалами і свідченнями нинішнього дня, розповідають про ті повсякденні справи, які з часом увійдуть у літопис "Просвіти". І кому, як не Вам, дорогий читачу, долучити до нього свій рядок і своє діяння?!

Будьмо разом!

Любов ГОЛОТА

Реквізити для перерахування коштів у російських рублях "На Кобзареву Церкву":

Банк отримувача: АКБ "КІІВ"
16-22, вул. Б. Хмельницького,
м. Київ, Україна

Кор. счет № 30231810800010498413
МЕЖДУНАРОДНЫЙ МОСКОВСКИЙ БАНК
119034, Москва, Пречистенская наб., 9
ИНН — 7710030411
БИК — 044525545
Кор. счет № 3010181030000000545
В ОПЕРУ ГУ ЦБ РФ.

ОТРИМУВАЧ КОШТІВ:
МБФ "Українська родина"
Сч. 39019000171050/26007200145150
в Подольском филиале АКБ "Київ"
Призначення платежу: Благодійні пожертви на будівництво Кобзареві Церкви

ПЕРЕМОГА БЮТ, ПЕРЕМОГА УКРАЇНИ

Петро АНТОНЕНКО

Всеукраїнські збори Блоку Юлії Тимошенко, що відбулися 3 грудня у Національному палаці “Україна”, відзначалися не лише розмахом (кілька тисяч учасників), а й піднесеною атмосферою перемоги на парламентських виборах: саме їхнім підсумком було присвячене зібрання.

У нашій політиці несподіванок хоч відбавляй. Але лідерка Блоку Юлія Тимошенко у своїй короткій і блискучій промові була категоричною: це перемога. І не просто її Блоку, а цілої України: перемога над політичною корупцією. Перемога юридична, хоч багато хто нині видає себе за переможців, передусім Партія регіонів, мотивуючи це першим місцем на виборах. Першим, але це не парламентська більшість (ні одноосібно, ні в коаліції з комуністами чи й Блоком Литвина сумарно у всіх — лише 222 мандати). І ніякої широкої коаліції бути не може, нагадає Ю. Тимошенко: або демократична, або жод-

ної. Справді, якщо хтось забув, згідно з новим законодавством України, правляча парламентська коаліція формується **лише на базі фракцій**. Тобто, абсолютно неможлива і незаконна коаліція з якихось фракцій з додаванням до неї депутатів-перебіжників з інших фракцій. Те, власне, через що й було розпущено попередній парламент. Так-от, союзник БЮТ по демократичній коаліції фракція “Наша Україна—Народна Самооборона” в абсолютній більшості лише за демократичної коаліції. Чітко і зрозуміло. До речі, лідерка БЮТ сказала найкращі слова на адресу своїх союзників-нашоукраїнців. Отже, помаранчеві сили, сили Майдану знову разом.

А щодо результатів БЮТ на виборах, то вони говорять самі за себе. Блок набрав майже 31 % голосів, що набагато перевищило прогнози соціологів. Це зайвий раз підтвердило продажність наших так званих “соціоло-

гічних опитувань”, так званих соціологів і політологів.

БЮТ отримав більшість майже у двох третинах регіонів України — у 16-ти. На виборах 2006 року Блок переміг у 14-ти. Прогрес порівняно з попередніми виборами вражає: отримано аж на 8,42 % голосів більше. До того ж, великі зрушення відбулися не лише в центральних регіонах, де традиційно — електорат Блоку, а й на заході, і головне — на сході та півдні України. Скажімо, в Херсонській області Блок набрав 23 % голосів. Це свідчить, що країна об’єднується не на фальшивих гаслах “широких” коаліцій, а на основі української ідеї, ключової для БЮТ.

Що далі? Далі — робота, наголосила лідерка БЮТ. На виборах зроблено політичний пролив, попереду — Український прорив (саме таку назву має виборча програма БЮТ). “І ми виконаємо всі свої зобов’язання, дані виборцям”, наголосила Юлія Тимошенко, нагадавши, що і досвід такої роботи вже є: і сво-

го часу в уряді Віктора Ющенка, і в уряді самої Тимошенко 2005 року. Працювати доведеться в економічних умовах, далеких від тієї райдужної картини, яку малювала недавня правляча коаліція та її уряд, в умовах шаленого спротиву олігархів і корупціонерів помаранчевим політичним силам. Але воля й рішучість у цих помаранчевих блоках є, як і готовність працювати спільно з Президентом на Україні.

ЮЩЕНКО ВИМАГАЄ НЕГАЙНО ЗАКРИТИ ШАХТУ ім. О. ЗАСЯДЬКА

Президент України Віктор Ющенко наполягає на негайному повному закритті шахти ім. О. Засядька до з’ясування всіх обставин і причин трагедії.

У телеграмі глави держави на адресу прем’єр-міністра Віктора Януковича йдеться: “У зв’язку з черговою аварією на шахті ім. О. Засядька міста Донецька, яка спричинила людські жертви, на полягаю на негайному повному закритті цієї шахти до з’ясування всіх обставин і причин трагедії, що сталися 18 листопада, 1 та 2 грудня цього року”.

Президент вимагає невідкладного проведення службового розслідування дій посадових осіб, враховуючи керівників відповідних державних органів, які допустили службове недбальство, дозволивши роботу шахти до з’ясування причин першої трагедії.

“Матеріали такої перевірки направити Генеральному прокуророві України для вжиття передбачених законодавством заходів реагування. Про результати інформуйте мене особисто у триденний термін”, — зазначає глава держави.

Нагадаємо, що в неділю о 21.20 на аварійній ділянці шахти ім. О. Засядька стався третій вибух метаново-повітряної суміші, внаслідок чого загинуло 5 гірників, ще 66 госпіталізовано.

Усього станом на 7.00 3 грудня внаслідок першого (стався вночі 18 листопада) і третього вибухів на шахті ім. О. Засядька загинуло 106 гірників. На лікуванні після трьох вибухів перебуває 156 шахтарів.

За матеріалами мережі Інтернет підготував **Євген БУКЕТ**

ТИМОШЕНКО СТВЕРДЖУЄ, ЩО ВЛАШТУВАЛА «СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ»

...ної моралі Партією регіонів”, сказала Юлія Тимошенко. ...одночас вона відмовилася ...ти прізвища цих чотирьох ...депутатів. За словами ...шенко, вона поперед- ...алів, що всі гроші, які ...пропонуватимуть депута- ...від БЮТ, ті братимуть, аби ...у дитячі будинки. ...повідомляти, 30 листопа- ...представники Блоку Юлії Тимошенко під час прес-конференції заявили, що мають у своєму розпорядженні матеріали про спроби підкупу за непідписання коаліційної угоди та направлять їх у Службу безпеки України. 29 листопада Юлія Тимошенко заявила, що її політична сила має намір оприлюднити всі матеріали, що підтверджують спроби підкупу членів фракції БЮТ.

Юлія Тимошенко запевняє, що четверо депутатів від БЮТ навмисне отримали від Партії регіонів кошти, аби підтвердити факти підкупу парламентарів за невходження до демократичної коаліції. Про це вона повідомила 3 грудня під час прес-конференції у Києві. “Ми чотирьох депутатів довело аж до підписання заяв, передачі карток і взяття грошей, які потім повернули. І ми це зробили, аби остаточно оприлюднити факти підкупу і зради полі-

За матеріалами мережі Інтернет підготував **Андрій ІЛЛЕНКО**

ПОЛІТИЧНА ЦЕНзуРА — НА 17-МУ РОЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Відмова керівництва ЗАТ “Днепроніг” (виконавчий директор Г. Губанова, заступник О. Куценко) від виконання укладеного договору про видання книги “Забутою Україною” (“Віками й просторами”), мотивуючи це “турботою” про правду, моральне здоров’я та міжнародно-нальну злагоду учнів загальноосвітніх шкіл (приватне видавництво за державний кошт забезпечує шкільні бібліотеки літературою), — насправді ганебний вияв політичної цензури задля подальшого приховування від громадськості прикрих фактів і наслідків колоніального царського та комуністичного гніту протягом трьох з половиною століть, приховування фактів відвертого глуму, знущання й нищення нашого народу, виховання нових поколінь манкуртами, забудьками, покручами і перевертнями, які не знають і не шанують українських звичаїв, традицій, рідної мови, своєї культури. Задля збереження і нав’язування підростаючому поколінню комуністичного уявлення про духовну яловість, вторинність українців. Задля по-

дальшого паплюження наших національних святинь і героїв.

Як інакше розцінювати вимогу О. Куценко викреслити з книги навіть згадки про пам’ятник Симону Петлюрі у Рівному та музей Степана Бандери в Угринові? А це — не розповідати про намір гетьмана Івана Мазепи і славно-го запорозького кошового Костя Гордієнка визволити свій народ з московського ярма та криваву різанину й розправу із захисниками Батурина восени 1708 року. Не “лякати” пані Олену переповідкою лясських протоколів з “Коденської книги” про “стинання й значкування” кількох тисяч повстанців Коліївщини. Не нагадувати про Холодноярське повстання 1919—1926 років і визвольну місію ОУН-УПА. Не ганьбити радянських окупантів за вчинені злочини проти людства у Західній Україні, Биківні й Катині. Не докоряти за винищення української духовної еліти. Не пропонувати Лесинію Мавки натомість “тридцятьчотвірок” і “клімворощиловок” на в’їзді до рідного міста нашої великої поетеси. Не іронізувати над деінде все ще

застовбиченими дороговказами відстаней до “столиці нашої Родины Москви”, над суціль бовваніючими фігурами лисого ката і пропагандистською вуличною ленініаною, яка, ніби шампур, досі нанизує міста і села України. Не вважати Миколу Ге геніальним українським художником, а героя оборони Севастополя Петра Кішку — українським сміливцем. Не докоряти московським попом та ієрархам за їхню по-більшовицьки “інтернаціональну” ментальність і шовіністичну ностальгію споконвічних колонізаторів, які усе ще марять про “третій Рим”. Не кепкувати з них за визнання царя Миколи Кривавого святом і підготовку до канонізації конокрада й розпусника Грішки Распутіна. Не радити “кримському казаку” з нашавкою російського триколора і двоголового орла на рукаві вартувати десь на просторах “могучей і необ’ятной”, а не в Почаївській лаврі на Тернопільщині. Не критикувати музейних працівників за свідоме утаємничення й викривлення історії України. Не закликати кримську урядову

верхівку до зміни великодержавно-шовіністичного курсу розбрату й приниження корінних етносів.

Ганьба цензорам з “Днепроніг”!

Не варто чиновникам Міносвіти матеріально підтримувати таких горе-видавців!

Геть політичну цензуру на правду про Україну!!!

Колеги-журналісти, письменники, просвітяни! Проявімо патріотичну згуртованість, сприяймо пробудженню національної свідомості й відродженню українців як самобутнього етносу! Добиваймося, аби були “В своїй хаті — своя й правда, і сила, і воля!”

Отець **Юрій МИЦІК**, доктор історичних наук, професор Національного університету “Кієво-Могилянська академія”,

Микола ЧАБАН, заслужений журналіст України, письменник-краєзнавець, **Юрій ШКОВИРА**, кандидат геолого-мінералогічних наук, письменник, **Борис МАТЮЩЕНКО**, журналіст

РОСІЯ: ВИБОРИ ПІД ТИСКОМ ВЛАДИ

За результатами на 10 годину 3 грудня ЦВК обробила майже 98 відсотків бюлетенів, заявив голова ЦВК Росії Володимир Чуров. За його словами, “Єдина Росія” набрала 64,1 відсотка голосів, КПРФ — 11,6 відсотка, ЛДПР — 8,2, “Справедлива Росія” — 7,8. Лідерами відвідуваності у регіонах стали Чечня, Інгушетія, Чукотка і Кузбас, де на вибори прийшли відповідно 99, 98, 78 і 76 відсотків виборців. За словами Чурова, для решти партій, “які далекі від подолання не тільки семи-, а й п’яти-, і трипроцентного бар’єра”, підсумки виборів майже не зміняться. Аграрна партія набрала 2,3 відсотка, “Яблуко” — 1,6, “Цивільна сила” — 1,1, СПС — 1 відсоток, “Патріоти Росії” — 0,9 відсотка. Таким чином, до парламенту пройшли майже всі, чия думка не виходить за рамки “дозволеного” Кремлем. Інші ж не отримали нічого.

Спостерігачі від Парламентської асамблеї ОБСЄ і Парламентської асамблеї Ради Європи назвали парламентські вибори, що відбулися в неділю в Росії, “нечесними” і “недемократичними”. Про це йдеться у спільній заяві цих місій. Віцепрезидент ПА ОБСЄ Кіммо Кільйонен заявив в інтерв’ю “Еху Москви”, що думські вибори фактично “зробила виконавча влада”. “Державні сили були змішані з партійними”, — зазначив він. “Дуже проблематично, що президент країни був кандидатом від однієї партії і губернатори також були кандидатами від цієї ж партії”. Водночас у Центрвиборчкомі РФ називають необґрунтованими заяви спостерігачів ПА ОБСЄ і ПАРЄ про невідповідність російських виборів європейським стандартам.

Лідери “Іншої Росії” Гаррі Каспаров і Едуард Лімонов, прийшовши в неділю на виборчу дільницю, закреслили в бюлетенях усі квадратики і написали на них “Інша Росія”. Незважаючи на відсутність реєстрації як політичної партії, ця організація зробила спробу взяти легальну участь у парламентських виборах, висунувши свій список з 450 кандидатів і подавши його на початку жовтня до ЦВК, яка відмовилася його завіряти. Організація закликає своїх прихильників, а також усіх громадян узяти участь в акції “Похорони виборів”, щоб “висловити свою скорботу з приводу остаточно задушеної в країні політичної свободи”.

Результати виборів у сусідній країні виявилися цілком прогнозованими. Сотні років влада в Росії виходила “зверху” — не важливо, чи від царя, генерального секретаря КПРС або російського президента. Але навіть апатичні в політичному плані росіяни усвідомили, що президент, який у передвиборній агітації зробив ставку на “розкручування” самого себе, зовсім не прагне тихо піти в тінь. Більш того, жорстоке поводження Кремля з опозицією і тиск на регіональних підлеглих, щоб вони забезпечили голосування за “Єдину Росію”, показали: Кремль не хоче, щоб суперники Путіна мали підтримку.

Голосування і передвиборна кампанія, за словами експертів, були найменш чесними за весь пострадянський період. Тисячі державних службовців скаржилися, що їм погрожували звільненням або позбавленням премій, якщо вони не проголосують за прокремлівську партію. Незалежні спостерігачі стверджують, що результат “Єдиної Росії” завищений принаймні на 20 % за рахунок залякування і “чорного” піару. Росія вже не живе за законами європейської демократії, а має свій, раніше не відомий у світі суспільний лад — “суверенну російську демократію”. Залишається дочекатися безрезультатних виборів президента, аби остаточно зрозуміти, що це — диктатура чи олігархічний режим з радянським обличчям.

За матеріалами мережі Інтернет підготував **Євген БУКЕТ**

Павло МОВЧАН:

1. Це дві нерозривні категорії. Всі проблеми, які існували й існують в українській спільноті, були і є вкрай заполітизованими, тому що процеси денаціоналізації завжди політичні. Політичні сили російські, польські, угорські, інших держав намагалися денаціоналізувати українців, розмити український етнос. Тому й виник просвітницький рух як рух спротиву панівним націям. Українське слово стало щитом, який захистив нас і утвердив як окрему націю в умовах, коли поляки називали нас малополяками, росіяни — малоросами, розбивали українців на інші малі етнічні групи. Просвітницький рух виник на заході України для того, щоб захистити українців саме у мовній царині, й перетворився на тривалий державотворчий процес. В умовах, коли освіта не була українською, виникали хати-читальні; коли торгівля не була українською, виник рух “Свій до свого по своє”, щоб українець не спивався у корчмі. Це була унікальна система захисту нації, якої немає нині: гине українське село, а отже, гине нація. Чи дійдемо туди своєю “Просвітою”? Ми хотіли відродити цей рух, створивши “Народні доми”, звернувшись до Президента, але у нас немає виконавчої влади на місцях, яка б реалізовувала такі великі проекти. Зараз у сільських клубах розбивають останні вікна, тому що їх побудувала радянська влада, вони чужі нашому народу, а колись збирали толоки, будували читальні, створювали кооперативи, адже цей рух тоді був не лише культурним, а й економічним. Зараз же економікою є кому займатися, потребує захисту українська культура. Слід утверджувати любов до своєї родини, до своєї оселі, до рідної землі. Я не кажу про любов у широкому розумінні — у кожного вона своя. Її потрібно плекати з дитинства.

2. Третього грудня на Київському державному телебаченні розпочався прем’єрний показ мультсеріалу “Лис Микита”, створеного “Просвітою” спільно зі студією “Фрески”. Цей фільм, що викликає захоплення у видатних особистостей, відмовляються показувати всі

КЕРМАНІЧІ «ПРОСВІТИ» — У ПАРЛАМЕНТІ

У парламенті VI скликання дев’ять народних обранців — члени Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, троє з них — активні просвітянські діячі. Це голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павло Мовчан, голова Полтавського обласного об’єднання Микола Кульчинський і колишній голова Київської “Просвіти” Юрій Гнаткевич. З нагоди 139-ї річниці заснування “Просвіти” ми попросили їх відповісти на кілька запитань:

1. Чи поєднуються в Україні просвітництво і політика?

2. Які Ви використовуєте просвітянські методи роботи в політичній діяльності?

3. Ваші побажання просвітянам України з нагоди річниці створення “Просвіти”. Яка, на Вашу думку, доля чекає “Просвіту” в майбутньому?

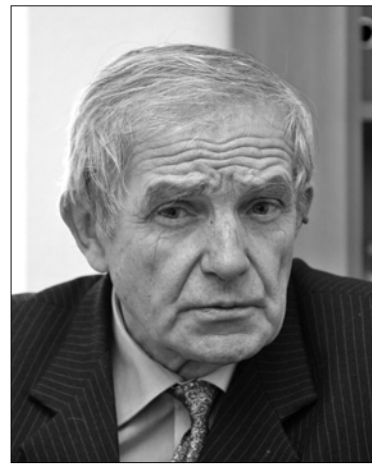

загальнодержавні канали. Чому? Тому що прошаркам суспільства, в яких панують чужоземні категорії, не потрібне повернення до своїх. У нас є унікальні діалектизми, які замінюють іншомовні слова на всі рівнях лексики — від наукової до ненормативної. Їх треба повернути, щоб не застосувати чужу лексику. Це одне з головних моїх завдань — навіщення до призабутого, але вкрай потрібного. Зараз, дякувати Богу, близько десятика просвітян є у Верховній Раді у складі двох фракцій — Блоку Юлії Тимошенко і “Нашої України—Народної Самооборони”. Наше спільне завдання — проводити ту політику, яка завжди була пріоритетною для товариства “Просвіта”, — національне відродження України. Тут сила-силенна роботи. Адже

багато хто вважає, що нас уже знищено. “Прибульцям”, які прийшли зі своїми законами, що домінують у владі й бізнесі, не потрібне порозуміння з українцями, не потрібне національне єднання. Вони, пограбувавши людей, за допомогою маніпуляцій захопивши майно, не хочуть рахуватися з народними масами, вони відверто продукують зневагу, горять, що український продукт — це неформат на національному каналі, комерційним каналам це не потрібно. То кому ж тоді потрібна Україна?

3. Слід відроджувати Товариства. Оскільки законодавство нас вивело на маргінеси — не тільки “Просвіту”, а й усі громадські організації, — ми не можемо самостійно брати участь у політичному житті, то варто використовувати для реалізації наших завдань політичні партії, і ми робимо це. Справа за рядовими активістами “Просвіти”, адже багато питань розв’язується не через Верховну Раду. Велику політику роблять на місцях — це не тільки Київ, а і Львів, Луганськ, Донецьк. Слід вливатися у вже існуючі державні механізми, щоб мати можливість впливати на державотворчий процес, починаючи від місцевого бюджету, в якому передбачати кошти на всі українські акції. Я звернувся до членів Головної ради, щоб вони самі сформували план заходів на наступний рік і сказали: досить усе робити в Києві, проведемо фестивалі у Полтаві, фінал конкурсу — на Вінниччині, “круглий стіл” — на

Херсонщині, бо Україна велика, і не потрібно замикатися лише на столиці. “Просвіта” — громадська організація, їй варто шукати кошти на місцях, адже ми не можемо заробляти гроші, і на членські внески теж не проживемо. Я хотів би, щоб ми повернулися до того руху, який був у “Просвіті” XIX — початку XX століття, — пересувні народні театри тощо, щоб повернути людей, які зневірилися, до великих справ.

Юрій ГНАТКЕВИЧ:

1. Звичайно. Майже вся просвітницька робота за нинішніх умов — це робота політична, адже основна мета “Просвіти” — нагадати українцям, що вони українці, повернути українську мову, традиції, повернутися до національних джерел, а національне питання завжди

було і залишається політичним. Тому вся наша боротьба сьогодні збігається з політичною боротьбою.

2. Моя особиста політична діяльність зводиться до просвітницької, я вийшов з “Просвіти” як політик і в “Просвіту” прийшов як політик. Я використовував набутий у “Просвіті” досвід і всю просвітянську тематику в роботі парламентського Комітету з питань прав людини, національних меншин і між-національних відносин у минулому українців в Україні. Адже в державі досі триває певний національний гніт, звичайно, не в тих формах, що були раніше, але пригнічують національну мову, культуру на величезних теренах України.

3. У державі загострилося національне питання, і це цілком закономірно, адже протягом 16 років Україну будували не як Українську державу. Усе, що відбувається, — на Говерлі, на Ай-Петрі, в Сіверськодонечку, “війна пам’ятникам” — це виклики. Сьогодні маємо дуже важливу підтримку Президента. Він, вшановуючи жертв Голодомору, сказав, що українці мають повернутися до себе. А потрібно було сказати більше: українцям слід стати на шлях національного відродження; це проблема комплексна. Сьогодні в роботі розпорядження про знесення пам’ятників тоталітаризму, перейменування вулиць — тут наші завдання збігаються. “Просвіта” — дуже серйозна і потужна організація. І нині вона повинна активізувати роботу всіх своїх осередків задля підтримки Президента в питаннях топоніміки, пам’ятників, національного відродження. Також хотів би, щоб осередки із Західної України допомогли в цій роботі осередкам на сході, а заходи, які “Просвіта” традиційно проводить у Києві, варто проводити на сході й півдні, доносити нашу роботу до людей.

Матеріал підготував

Євген БУКЕТ

Фото

Олександра ЛИТВИНЕНКА

Андрій ІЛЛЕНКО

30 листопада в Києві відбулися надзвичайні збори “Україна — зона культурного лиха”. Збори мали б задекларувати “культурне лиха” і виробити механізми його подолання.

Але захід залишив набагато більше запитань, аніж відповідей. Найперше і найголовніше: про яку культуру йдеться? З якою культурою лиха? Якщо йдеться про культуру загалом, то тоді ці збори не мають жодного сенсу. Є проблема з українською культурою. Останнє твердження, до речі, викликало неоднозначну реакцію організаторів і деяких учасників зборів.

Та сама проблема з формулюваннями. Народ України чи український народ? Чи, може, краще — українська нація? Всі ці принципові питання організатори сприйняли як “спробу відійти від теми”. Так само як і спроби заборонити промовцям послуговуватися не державною мовою.

У проекті резолюції зборів пропонується “визнати, що в Україні існує загроза культурним інтересам особистості”. Але на самих зборах виникло питання: а чи є проблеми із задоволенням культурних потреб, приміром, у пана Табачника?

Саме невизначеність термінів спричинила недовіру цієї акції й

З ЯКОЮ КУЛЬТУРОЮ ЛИХО?

неоднорідність публіки, яка на неї збиралася. Поруч із українцями-патріотами були апологети “общечеловеческих” цінностей і космополітизму, які дуже боїсно реагували на кожну спробу перевести дискусію в національне русло.

Захід відбувався у два етапи: спочатку загальне засідання, потім — засідання профільних секцій. Тому цілком логічно було б присвятити виступи на загальних зборах концептуальним питанням культурної політики України, а вже на секціях, у колі фахівців, обговорити конкретні проблеми кожної галузі.

Але, на жаль, деякі виступи були зовсім не концептуальними і тому неадекватними. До того ж, кожна серія з двох-трьох виступів переривалася обговоренням проекту резолюції зборів (який, між іншим, був дуже “сирим”), що призводило тільки до безладу в залі й біля “вільного мікрофона”. Замість нікому не потрібної гри в демократію треба було дати можливість виступити всім охочим. А резолюцію можна було б допрацювати і після зборів вузьким колом делегованих осіб. Через таке марнування часу багато людей просто не встигло виступити.

До позитиву слід зарахувати сам факт ініціативи проведення таких зборів, бо їхня ідея загалом

правильна: самоорганізуватися і захищати себе. Але знову ж таки, ішлося про захист корпоративних інтересів працівників культури чи про боротьбу українців за свою культуру як таку?

В анонсах акції цілком справедливо було зазначено про руйнівну і погромницьку роль влади в цих процесах та задекларовано відсутність жодного сенсу в апеляціях до неї. Але вже в проекті резолюції йшлося про вимоги до влади розробляти усілякі “державні програми надзвичайних заходів” і впроваджувати “нові механізми формування та здійснення культурної політики”.

Якщо вже йшлося про культурне лиха, то, на моє щире переконання, треба насамперед вести мову про глибинні причини цього явища і далекосяжну стратегію відродження української культури. І підкріплювати це конкретними прикладами: закриття книгарень, знищення бібліотечних фондів, забудова історичних центрів міст і т. ін. Бо тільки усвідомивши проблему всебічно, знайшовши рушійні сили цих процесів, можна розв’язати конкретні питання з конкретною книгарнею, бібліотекою, театром тощо.

Але не забуваймо при цьому і про засилля псевдокультури дека-

дансу, дегенеративного мистецтва, огидної медіажуки, про атаку на традиційні основи народної моралі, про планомірну політику дебілізації українців. Хіба це не стосується культури?

І на зборах не раз відбувалися спроби перейти на стратегічний рівень. Але щоразу вони обривалися марнуванням часу на обговорення пустопорожніх резолюцій.

Приміром, не раз зазначали, що культурне лиха треба розглядати як складовий елемент прихованого етноциду української нації, що досить говорити про абстрактну “культуру взагалі”. Дуже цікавими були пропозиції перевести громадську ініціативу на постійну основу, створивши такий собі “культурний парламент”. Але вони теж не мали належної підтримки організаторів.

Дуже смішно було від постійних нагадувань про “аполітичність” цього заходу. Коли пролунала пропозиція закликати Президента ввести пряме президентське правління (аби перезавантажити систему і сформувати нову владу й еліту), її теж відхилили як “відверто політичну”. Це лицемірство, адже політика і культура абсолютно невіддільні. Тим більше, що мета акції була цілком конкретна: вивести питання знищення української культури (і української нації загалом) на

ліберальні манівці “боротьби за культурні права особистості” і культуру “народу України”.

А коли хтось намагався вималювати об’єктивну картину, організатори йому одразу закидали “заполітизованість”.

Отже, після відвідин цього зібрання очевидно:

— або говоримо про українську націю, українську культуру, українську людину — або ні про що не говоримо. А “народ України”, “культуру в широкому сенсі” й “особистість з її культурними потребами” хай ліберали залишають собі й обговорюють наважливі проблеми “культури народу України” на своїх закритих зібраннях;

— або ми чітко формулюємо причини нищення української культури (і української нації загалом), або проводимо ще сотню подібних заходів з нульовим ефектом;

— або ми визнаємо злочинною й антиукраїнською всю систему влади і самі принципи побудови суспільства, або намагаємося перевести косметичний ремонт системи;

— оголосити когось “ворогом культури”, може, і доцільно (а саме це пропонували організатори), але треба усвідомлювати: систему побудовано так, що на тих посадах можуть опинитися лише такі самі чиновники.

Якщо на зборах з приводу культурного лиха особи з українським паспортом дозволяють виступати іноземною мовою, то тоді все це втрачає будь-який сенс.

Василь Вітер

Петро АНТОНЕНКО

Не хочеться втягуватися в дискусію довкола недавно затіяного проекту телеканалу “Інтер” “Великі українці”. Насамперед, стосовно його форми — так званого “голосування” глядачів, особливо по Інтернету чи sms-повідомленнями. Ми вже бачили приклади такого голосування в телешоу “Танці зі зірками” та на Євробаченні, коли “великим українцем” стала Верка Сердючка.

Ось і проведене напередодні організаторами проекту попереднє опитування дало дуже цікаві результати. Опитали студентів кількох університетів у різних регіонах. Природно, що на першій позиції виявився Тарас Шевченко. А далі... Студенти одного з ВНЗ дружно поставили на друге місце свого ректора, а вже потім Івана Франка та Богдана Хмельницького. Так само не варто дивуватися, що на чільних місцях в опитуваннях виявилися такі “великі” українці, як естрадний співак, легкоатлет і мільярдер-олігарх. Тому хочеться, аби в підсумку проекту не робили великого ажіотажу навколо поділу на великих, напіввеликих і невеликих, що до потрапляння чи непотрапляння у список.

Вірю, що основна мета проекту — показати нам, українцям, нашу ж історію в особах її видатних представників. Лише трохи муляє дум-

ДЕ ВОНА, НАША ІСТОРІЯ?

Наталка Соліт, ведуча циклу документальних фільмів “Гра долі”

ка: неже це єдиний спосіб? Схоже на те, бо чогось на нашому 40-50-канальному телебаченні все ніяк не знаходиться місця для історії.

Між тим, показувати є що. І перелік був би немалим: і художніх фільмів, і документальних, і навіть анімаційних. Але чомусь вони важко пробиваються на екран. Зокрема і продукція ВУТ “Просвіта” — чудовий фільм про Березовського або зовсім свіжа робота — мультсеріал “Лис Микита”.

Подібні невеселі думки викликала акція, на якій днями довелося побувати: столична студія “Віател” презентувала дві свої нові роботи. Але спершу коротко про студію, яка ось уже друге десятиліття так багато робить для пропаганди українського мистецтва, історії. Заснував її відомий кінорежисер, заслужений діяч мистецтв України Василь Вітер. Творчу роботу режисера і президента студії він поєднує з працею викладача

столичного Національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого. Так-от, за 13 років існування студія випустила понад 60 фільмів — документальних, музичних, презентаційних. Цікавим, наприклад, був цикл фільмів про наші великі православні святині — Михайлівський і Успенський собори Києва, Володимирський собор Херсонеса. В активі студії — численні нагороди всеукраїнських і міжнародних фестивалів.

Дуже цікавий свіжий проект студії “Віател” — цикл документальних фільмів “Гра долі”. Випущено вже 45 картин, невеликих за обсягом, але дуже цікавих та інформаційно насичених. Це розповіді про видатних постатей нашої історії, акцент зроблено на їхньому особистому житті. Але це не примітивні альковні історії — героїв фільмів показано насамперед як живих людей, хоч, звісно ж, на тлі історичних подій. А вже в основі стрічок — багаточисний архівний матеріал. До прикладу, “Яготинське літо” — історія кохання княжни Репніної до Тараса Шевченка. “Перетворення” — трагічна доля видатного режисера Леся Курбаса і його дружини актриси Валентини Чистякової. “Сонячна людина” — життя, творчість, кохання і раптова смерть видатної співачки Оксани

“Іван Мазепа на коні”

Знімальна група під час зйомок у Качанівці

Петрусенко. Герої інших фільмів — Марко Вовчок, Микола Лисенко, Микола Садовський, Іван Кавалерідзе тощо.

Два останні фільми з цього циклу — “Іван Мазепа” та “Сон Аліни Костомарової”. І саме презентація цих стрічок пройшла днями в Чернівці в переповненому залі одного з найкращих кінотеатрів, де зібралися студенти, викладачі, творча інтелігенція — всі, кому цікава й дорога наша історія.

Чернівці не випадково стали першими глядачами двох нових картин, адже саме на Чернівщині проходили зйомки. Фільм про Івана Мазепу, природно, знімали у його гетьманській столиці Батурині та й у Чернівці, де гетьман будував величні собори, відкрив перший на Лівобережжі університет. А частину фільму про Костомарова відзнято на Прилуччині, де мешкав видатний історик і письменник. Окрім того, творці фільмів публічно висловили вдячність науково-історичним установам, які допомогли матеріалами. Це Національні заповідники “Чернігів стародавній”, “Батурин — гетьманська столиця”, заповідник “Качанівка”, Історичний музей міста. Нарешті, серед уже знятих 45-ти

фільмів циклу “Гра долі” чимало стрічок про тих, чие життя пов’язане з Чернівщиною. Це Павло Тичина, Марія Заньковецька, Пантелеймон Куліш, Ганна Барвінок, Микола Яковченко. У планах — фільми про Михайла Коцюбинського, Олександра Довженка.

На презентації виступили президент студії, режисер Василь Вітер, директор студії, сценарист Ганна Криворчук. А ще — представник Чернігівського земляцтва Києва поет Олексій Довгий (саме Чернігівське земляцтво профінансувало зйомки фільмів про Куліша і Костомарова). І, як заявив гість, готове й далі бути спонсором. Чим не приклад для інших земляцтв?

Презентація, яку організувало обласне управління культури і туризму, відбулася, кількості глядачів побачили дуже цікаві кінострічки. Але що далі? Лиш епізодично, одноразово деякі фільми циклу “Гра долі” демонстрували на телеканалах “Ера” та “Культура”. А ще їх показали для українців діаспори. Єдине, чого вдалося добитися, — студія “Віател” має угоду з “5 каналом”. Там фільми циклу “Гра долі” йдуть щосуботи о 12.40 з повтором у неділю о 16.40. Це на величезну державу — поки що все...

ПЕРЕМОЖНИЙ БІЙ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Олександр ШЕПНІВСЬКИЙ
Фото автора

На станції Мотовилівка відбулась довгоочікувана подія — відкриття пам’ятної дошки Січовим Стрільцям. Мітинг відкрив голова селищної ради села Борова Федір Воробей.

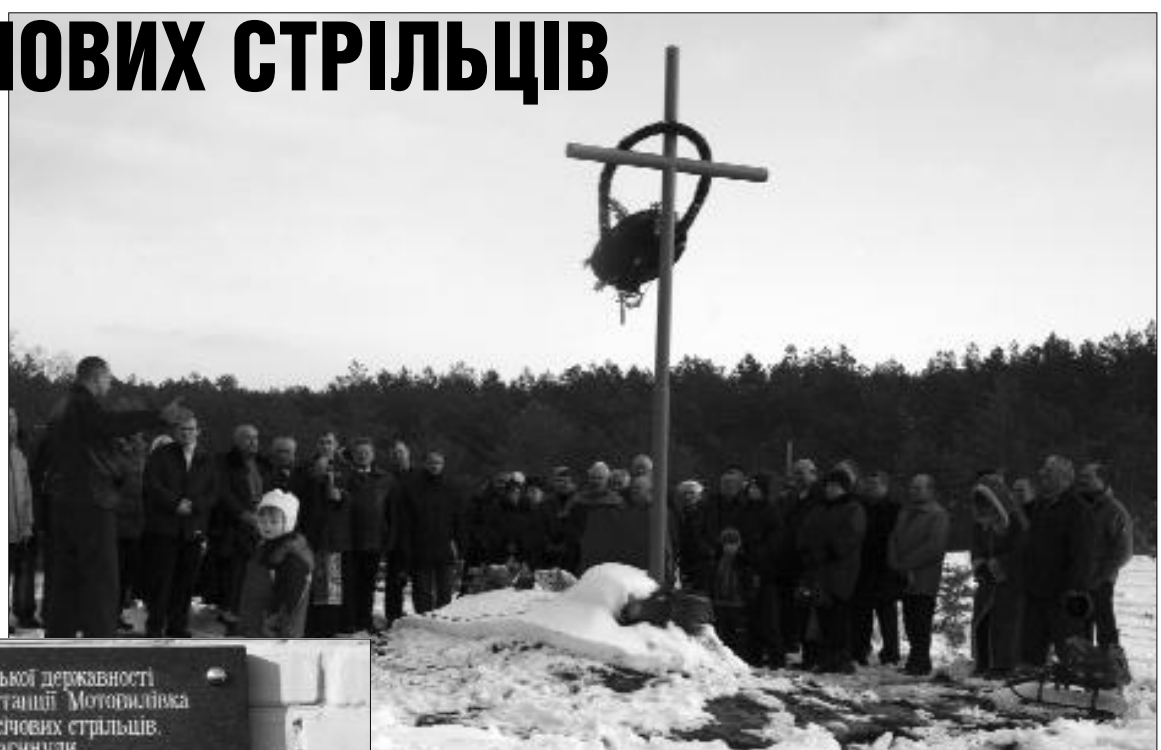
Заступник голови Фастівської держадміністрації Ю. Волков зачитав вітальну телеграму з Львова від сина учасника битви хорунжого Романа Дашкевича. Багато теплих слів сказали учасники святкового дійства. А письменник і краєзнавець А. Мороз розповів присутнім про подію, що відбулась на околиці станції 89 років тому. Універсали Центральної Ради привели Україну до повної незалежності. Проте коли Україну окупували німці, до влади прийшов гетьман Павло Скоропадський. Він видав Універсал про входження Української держави до складу Росії на правах автономії. Почалося всеукраїнське повстання. Петлюра і Грушевський організували Директорію і наказали йти на Київ.

Із Білої Церкви у чотирьох потягах вирушив курінь Січових Стрільців. Та німці не пропустили його. Почались перемовини. Сотник Черник прийняв рішення прориватись, і одним потягом вони проривались через Фастів до ст. Мотовилівка. На станції Січові Стрільці перетворили потяг. На платформі попереду потяга поставили гармату та кулемети.

У полі біля села Плісецьке окопались Січові Стрільці з сотником Загаєвичем, із залізничі їх обстрілював панцерник. Сотник Черник залишився на платформі з кулеметами. Гарматною обслугою командував сотник Роман Дашкевич.

Сотні Січових Стрільців протистояли дві тисячі солдатів формування, яке складалося з російських офіцерів, фронтовиків і добровольців.

Потяг, ведучи бій, повільно рухався в бік ст. Васильків, долаючи шалений опір. Із Фастова на підмогу Січовим Стрільцям надійшла допомога — два потяги з двома сотнями Січових Стрільців та коростишівськими студентами. У полі загинули сотник Загаєвич і сот-

ник Черник, 17 Січових Стрільців. Коростишівські студенти і мотовилівські залізничники, яких прикривав гарматою сотник Дашкевич, попереду потяга відновлювали залізничну колію. Надвечір Січові Стрільці проривались до Василькова.

Дорога на Київ була майже відкрита. Звідусіль ішла підмога. Відкрилась нова сторінка в історії України — Директорія.

Наприкінці зими 1919 року полеглих Січових Стрільців з-під Мо-

товилівки перевезли в Київ до царського саду. Містом везли на гарматних лафетах і поховали з гарматним салютом. Де це було, нині сказати важко, але, мабуть, недалеко від місця спочинку Героїв Крут.

На початку 90-х біля нинішньої станції Корчі, де був героїчний бій, за козацьким звичаєм насипали могилу і встановили хрест. Щороку 18 листопада туди приходять небайдужі вшанувати пам’ять Січових Стрільців.

НА ПАГОРБІ ПЕЧАЛІ

Веніамін ЛАРІН
Фото автора

На околиці Лубен, неподалік від Мгарського Спасо-Преображенського собору, біля Кургану Скорботи зібралися люди з бага-

тьох міст і сіл, щоб ушанувати пам'ять жертв Голодомору 1932—1933 років. Зі словом скорботи і шани до присутніх звернувся голова Українського фонду культури, поет, академік Борис Олійник, голова Полтавської обласної дер-

жавної адміністрації Валерій Асадчев, митрополит Полтавський і Кременчуцький Федір.
Цей свій вірш Борис Олійник прочитав на акції в Лубнах.

КУРГАН СКОРБОТИ

На цій горі, на пагорбі печалі,
Де все болить —
від квітки до хреста,
Ідуть дощі
вдовиними плачами...
На цій горі, на пагорбі печалі,
Німіє слово і мовчать уста.

Гірка сльоза пече,
як сіль чумацька.
Стоять в жалобі
схилені Лубни.
І монастир —
як оберіг козацький...
І дзвін вола
безмовно: “Пом’яни!”

Страшне число
у нелюдській напрузі
Пропалює світи до глибини:
У тридцять три
розіп’ято Ісуса.
У тридцять третім
на земному прузі
Розіп’ято мільйони без вини.

Ми відспівали їхні чисті душі.
Вони нас не спалили у клятьбі,
Вони — простили...
Але пам’ять душить:
Чи маєм право
ми простити собі?

...На цій горі,
на пагорбі печалі
З небесної святої чистоти
Ідуть дощі
вдовиними плачами.
Спадає
плащаницею мовчання,
І тільки дзвін
волає: “Не прости!”

ЛИЦАРІ ВМИРАЛИ ГОРДО...

Олександр ШЕПНІВСЬКИЙ
Фото автора

На Житомирщині, біля села Базар, де 1921 року розстріляли полонених воїнів Армії Української Народної Республіки, національно-патріотичні організації провели віче з ушанування пам’яті героїв. Учасники віча прийняли Ухвалу, в якій, зокрема, говориться:

“86 років тому, у 1921 році, в окупованій московсько-більшовицьким військом Україні було штучно створено голодомор.

З двох тисяч вірних синів України, вояків похідної групи Армії УНР — Другого зимового походу, які вирушили на захист замордованих та пограбованих окупантами українських селян, декілька сотень біля села Міньки на Житомирщині зранені, витративши останні набої, потрапили у полон.

Славні лицарі відмовилися служити окупантові — Москві. Вони не зрадили Україні, не продалися окупантові, а вмирали гордо, співаючи гімн України. Тому місце останнього подвигу 359 розстріляних лицарів стало місцем слави та незборимості українського вояцтва.

У рік відзначення 75 роковин штучного Голодомору 1932—33 років в Україні героїчний вчинок українських вояків 1921 року сприймають з особливою шаною всі сини й доньки України, і особливо ті, хто зібрався сьогодні біля місця розстрілу героїв.

Віче з нагоди вшанування 86 роковин славної пам’яті вояків Армії Української Народної Республіки, керуючись Указом Президента України “Про увічнення пам’яті видатних діячів Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки”, ухвалило:

Вимагаємо від Президента України, Уряду та Парламенту:

— визнати на державному рівні борцями за волю всіх, хто брав участь у національно-визвольній боротьбі за незалежність України;

— законодавчо закріпити від-

Виступає Наталія Осьмак,
дочка Президента Української
Головної Визвольної Ради
Кирила Осьмака

значення визначних подій та пам’ятних дат з історії національно-визвольних змагань, вшанування пам’яті героїв;

— змінити систему виховання молоді в Україні, яка й на 17-му році незалежності ґрунтується на російсько-більшовицькій героїці радянського періоду, на українську, яка ґрунтується на героїзації борців за Українську державність;

— повернути у паспорт громадянина України графу національної належності;

— засудити на державному рівні україноненависницьку та людононенависницьку комуністичну ідеологію, яка призвела до багатомільйонних втрат;

— у судовому порядку зняти з державної реєстрації антидержавницькі, антиукраїнські партії й організації;

— по всій Україні ліквідувати більшовицьку символіку — пам’ятники, пам’ятні знаки, назви вулиць, назви областей та населених пунктів, які не є історично українськими, а нав’язані нам колишніми окупантами — царською Росією або СРСР;

— звернутись до Житомирської обласної ради, Житомирської обласної державної адміністрації з пропозицією внести до плану на 2008 рік організацію й проведення заходів з ушанування пам’яті Героїв Базару та внести цей меморіал до переліку пам’яток історії та культури, які охороняються законом”.

РОСТИМЕ КАЛИНА В ПОПІЛЬНІ

Олександр ШЕПНІВСЬКИЙ
Фото автора

У Попільні на Житомирщині за участю Президента України відкрили пам’ятник жертвам Голодомору та політичних репресій.

Зі словом до присутніх звернувся Президент Віктор Ющенко.

Спільно з Ганною Микитівною Лисенко, постраждалою від голодомору, Віктор Андрійович зняв покривало з пам’ятника, а отець Петро Лис, протоієрей Свято-Миколаївської церкви, освятив пам’ятник.

Учасники акції до підніжжя пам’ятника поклали квіти, посадили кущі калини. Тепер у Попільні, як і в багатьох містах і містечках України, ростиме Калиновий гай пам’яті.

Максим СТРИХА,
доктор фізико-математичних наук, письменник,
депутат Київради 1990—94 років

Мапа Києва лишилася такою ж строкатою, як і в перші роки незалежності, несучи на собі сліди різних епох і увічнюючи антагоністичні постаті й події. Уявити, що київська вулиця Грушевського ось уже понад п'ятнадцять років мирно переходить у вулицю, найменовану колись на честь скерованого проти очолюваної Грушевським Центральної Ради “Січневого повстання”, не зміг би, напевно, навіть він. (Радіти, що Київрада ухвалила наприкінці жовтня рішення назвати цю вулицю вулицею Мазепи, зарано: мер Черновецький рішення ще не підписав.)

Загальновідомо: душа кожного міста не лише у його матеріальних пам'ятках. Вона й у назвах — тих, що пережили століття. А пройшли випробування часом назви київських вулиць, які дали самі кияни. Скажімо, прорізана на початку 1840-х кризь давні київські вали вулиця офіційно була Прорізною кілька років. Потому її називали і Мартинівською (на честь домовласника), і Золотохрещатицькою (бо тяглася вона від Хрещатика й до Золотих Воріт). 1869 року вулицю перейменували на честь губернатора Васильчикова, а 1919-го — на честь діяча більшовицького перевороту Свердлову.

Гаслом більшовиків, як відомо, було зруйнувати все “до основанья”. Уже 1919 року офіційна карта міста невідомо змінилася. На ній без жодної системи було оселено весь тодішній пантеон “основположників” і “вождів” — Маркса, Енгельса, Леніна, Сталіна, Артема, Урицького, Ворова, Ворошилова, Боженка, Бош, П'ятакова... “Іменні” назви перемішувалися з “подієвими” — 25 Жовтня, 9 Січня, III Інтернаціоналу, й окремо — Комінтерну, Револуції, Паризької Комуні, Січневого повстання. Знайшлося місце й визначним бунтарям минулих епох — від Спартак до Степана Разіна. З “українських” імен на карту трохи пізніше допустили хіба що Шевченка з Франком та ще Лисенка з Леонтовичем.

Утім, нові комуністичні назви довго існували тільки в офіційних документах. Кияни їх не визнавали й не вживали. Шукаючи вулицю, слід було запитувати стару назву, бо інакше майже ніхто не міг зарадити.

Масове неприйняття киян призвело до того, що вже у війну й по війні якимось непомітно повернувся Хрещатик, Володимирська, Велика Житомирська. Але водночас місто інтенсивно розбудовувалося, і міськвиконком мусив називати щоразу по кількості нових вулиць.

Особливу винахідливість не заохочували — карти всіх радянських міст повинні були “звучати” приблизно однаково. У хід ішли імена комуністичних діячів, передовиків виробництва, героїв громадянської, Великої Вітчизняної та війни 1812 року. Там, де список вичерпувався, з'являлися незліченні “Передовиків”, “Ентузіастів”, “Делегатські”, “Депутатські”,

КИЇВ: ДОСІ МІЖ МАЗЕПОЮ І СІЧНЕВИМ ПОВСТАННЯМ

“Трансформаторні” й навіть “Колекторні” (вулиця з цією “благозвучною” назвою існує ще й досі на Лівому березі).

Ситуація суттєво змінилася 1990 року з приходом першої демократично обраної Київради. Ніхто, навіть найзатятіші партократи не заперечували потреби ретельного захисту пам'яток старовини, ба більше — всього історичного середовища міста.

Ми почали активно повертати Києву його топоніміку. Саме тоді знову з'явилися Михайлівська, Притисько-Микільська, Спаська, Інститутська, Банкова, Лютеранська, Трьохсвятительська, Дмитрівська, Дехтярівська, Еспланадна. Ми знайшли дуже вдалу “прив'язку” для імені Михайла Грушевського, перейменувавши вулицю Кірова. Це “протягнуто” з величезними пригодами ще в останні місяці існування Радянського Союзу перейменування мало виразний присмак “ідеологічної диверсії” — український радян-

Фото О. Литвиненка

ський парламент опинився на вулиці, названій на честь голови першого парламенту незалежної України...

Програма, яку ми напрацювали на початку 1990-х, була розрахована на втілення впродовж тривалого часу. Можливо, ми встигли б зробити ще децицію, але рішення Верховної Ради перша демократична Київрада припинила свої повноваження на рік раніше: не 1995-го, а 1994-го. У наступних скликаннях міської ради романтиків, перейнятих проблемами збереження історичного минулого, значно поменшало. А відтак роботи з упорядкування міської топоніміки майже згорнули. Ухвалювали лише поодинокі спорадичні рішення, коли за вказівкою “згори” треба було терміново увічнити пам'ять чи то Гончара, чи то Чорновола, чи то Лобановського, чи то Амосова... І робили це без жодної системи.

Власне, міська комісія з перейменувань і пам'ятних знаків фор-

мально існує ще й досі. Входять до неї авторитетні експерти-історики та киевознавці. Але комісія ця громадська, дорадча, ніяких рішень сама не ухвалює. Київрада вирішує — дослухатися до рекомендацій комісії чи ні.

Але для київської влади за вказівкою ще Олександра Омельченка центральні вулиці столиці досі залишаються Червоноармійською, Січневого повстання, Артема, увічнюючи структури, події й людей, що відіграли сумну роль в історії України. Ідеться аж ніяк не про брак коштів, радше про свідому ідеологічну настанову, за якою на карті столиці обов'язково повинні залишатися “мітки” радянської доби.

І досі кияни ходять вулицями Урицького (який залив кров'ю Петроград на початку 1918-го, але рішення про зміну цієї назви на “Василя Липківського” в пам'ять про митрополита УАПЦ, який мешкав поблизу, не підписав Черновецький) і Січневого повстання

(рішення Київради теж зависло в повітрі), досі існують усілякі проспекти “-річчя Жовтня” й Ленінградська площа, хоч міста Ленінграда давно вже немає.

Навряд чи ці речі такі вже й незначні. Миколі Рябчуку належить влучне спостереження: сучасні Болгарія чи Румунія живуть не краще від України: й економічна ситуація там складна, й корупція. Проте вони (на відміну від нас) уже в об'єднаній Європі. Бо там не лишилося жодної вулиці Живкова чи Чаушеску, не кажучи вже про “великого Леніна”, чие ім'я ніхто й не поспішає стерти з карт більшості українських міст.

Для довідки. У Києві сьогодні залишилися три вулиці Леніна — в Жулянах, у Бортничках, на Троєщині. Крім того, є вулиця Ленінська й вулиця Володі Ульянова на Борщагівці, провулок Володі Ульянова у Біличах, вулиця Ілліча в Новій Дарниці. Тут-таки розташовано й вулицю Надії Крупської...

А відтак на карті столиці Пилип Орлик, Олена Теліга й Василь Стус досі мирно сусідять із Воровацьким, Фрунзе й патологічно навіть за чекістськими мірками садисткою Розалією Землячкою.

Утім, навряд чи це для Києва найбільша проблема. Коли ми знову матимемо бодай мінімально інтелігентну міську владу, цілісну систему топоніміки можна буде накласти на карту Києва досить швидко й безболісно (адже напрацювання експертів-києвознавців є — потрібно лише їх проголосувати сесією Київради й підписати міському голові).

Неважко буде й усунути з цих вулиць і пам'ятники одіозним діячам радянської доби. Адже після ухвалення закону про увічнення пам'яті жертв Голодомору й визнання штучно створеного системою голоду геноцидом проти українського народу вже зовсім нелогічні в Києві монументи творцві цієї системи Леніну, а також Петровському й Косіюру, які 1932—33 років були відповідно номінальним “президентом УСРР” та реальним керівником КП(б)У.

Переконаний: обстоювану мною ще на початку 1990-х ідею “парку скульптури тоталітарного періоду” колись реалізуємо.

ПРОЦЕС ПІШОВ І В ДОНЕЦЬКУ

Марія ОЛІЙНИК,
м. Донецьк

У ніч з 24 на 25 листопада 2007 року знищено дошку на будинку № 66 на вул. Постышева.

Обласні організації “Просвіти” та Конгресу Українських Націоналістів щороку регулярно подавали до міської ради пропозицію перейменувати вулицю імені ката України Павла Постышева на вулицю імені Василя Стуса — жертви тоталітарної комуністичної системи, нашого земляка. Вперше цю пропозицію сформулювали на мітингу жертв червоного терору у вересні 1990 року і подали до міської ради. За всі ці роки її навіть не розглядали на комісіях міської ради.

Знову пропозицію подали 9 листопада 2007 року, і заступник Донецького міського голови Ганна Денисенко запевнила, що цього разу її розглянуть на комісіях і включять у порядок денний Донецької міської ради. Правда, дошку Постышеву вже не доведеться знімати, оскільки самі донеччани, не дочекавшись реакції зазмовленої донецької влади, її прибрали.

ІМЕНІ АЛЕМДАРА КАРАМАНОВА

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Міську вулицю, що носила ім'я Петра Войкова — “червоного карателя”, який брав участь у вбивстві царської родини й тисяч білих офіцерів, на сесії міськради Сімферополя перейменовано на честь кримського композитора, всесвітньо відомого Алемдара Караманова, який відійшов у вічність цьогорічної весни. Також своїм рі-

У Донецьку всі вивіски — російською. Ще б пак, — адже саме тут столиця “второго государственного языка”. Питання настільки політизоване, що до правопису руки не доходять...

Геннадій АВІЛОВ,
м. Горлівка

шенням депутати присвоїли сімферопольській дитячій музичній школі № 2 ім'я Алемдара Сабітовича Караманова (1934—2007 рр.) — народного артиста України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка й Премії Автономної Республіки Крим, автора 28 симфоній, близько ста інструментальних, вокальних і хорових поліфонічних композицій, зокрема музики гімну Криму. Усі свої визначні твори уславлений композитор, який жив усамітно на тій вулиці неподалік парку Шевченка, “виходив” на його алейку й вулицю, що відтепер носить його ім'я.

Катерина ГЛУХОВЦЕВА,
доктор філологічних наук,
професор,
член правління Луганського
обласного об'єднання
ВУТ “Просвіта”

ЗБИРАЙМОСЯ НА «СЛОБОЖАНСЬКУ БЄСЕДУ»

У Луганському національному педагогічному університеті відбулася організована обласним об'єднанням “Просвіти” регіональна наукова конференція “Слобожанська бєседа”, у якій узяли участь просвітяни-викладачі та студенти двох вишів — Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка та Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Зміст назви “Слобожанська бєседа” вміщує завдання, покладені на це поважне зібрання. Отже, нормативне бєседа, а діалектне (східнослобожанське, поширене в північних районах Луганської області) бєседа має такі значення: “розмова з ким-небудь”; “доповідь, повідомлення на яку-небудь тему з наступним обміном думками”; “мова, мовлення”.

Давність слова зумовлює його розлогу семантичну структуру в говірках. Зокрема, в українських східнослобожанських говірках воно, крім названих значень, може мати обрядові: “обряд домовлення батьків наречених про весілля”; “звичай, за яким родичі молоді йшли або їхали другого весільного дня на частування до батьків молодого”; “гуляння”. Така семантика слова свідчить про те, що в ньому акумульовано давній зміст, що й саме слово належить до мовних знаків, у яких відображено архаїчну етнокультуру регіону.

На конференції працювало п'ять секцій: “Соціальні аспекти функціонування мови”, “Штрихи до портрета рідної говірки”, “Ідіолект і розвиток загальнонародної мови”, “Топоніміка. Антропоніміка”, “Суржик: міф, реальність”. У роботі конференції взяли участь професори і доценти філологічних кафедр, викладачі, аспіранти, студенти.

Конференція довела, що вивчення української мови для Луганщини надзвичайно актуальне і вкрай потрібне.

Навіть поверховий аналіз інформаційних джерел сьогодення засвідчує постколониальний дискурс диглосії в Україні, вплив імперської свідомості на функціональні виміри та рівень престижу державної мови. Дослідники справедливо наголошують на тому, що диглосія — це феномен середньовічного суспільства, тому його появу в Україні можна вважати провісником радикальних соціально-політичних трансформацій.

Крім зазначеної конференції, активісти “Просвіти” провели ще низку заходів, присвячених Дню української писемності та мови. Зокрема, актуальні питання мовної політики та мовної ситуації на Луганщині обговорили на засіданні просвітянського “круглого столу”, учасники якого визнали, що питання мовної політики — дуже пекуче. Хоч до нього треба ста-

витися обережно й толерантно, на Луганщині його генерують антиукраїнські, антидержавницькі кола обласної влади, і намаганням заперечити статус української мови як єдиної державної слід давати рішучу відсіч. Саме це й робили члени правління обласного об'єднання та інші просвітяни Луганщини у своїх виступах у центральних, обласних і місцевих засобах масової інформації. Так, голова обласного просвітянського об'єднання Володимир Семистяга дав інтерв'ю загальнонаціональному каналу ІСТV на тему систематичних порушень у Луганській області 10-ої статті Конституції України, а також сепаратистських тенденцій, які знову з'явилися в політиці обласної влади.

Сьогодні на Луганщині мешкають представники 120 національностей. За результатами перепису населення 2001 р., в Луганській області проживають 57,9% українців, 44,5% росіян, 1,2% білорусів, 0,3% євреїв, 0,4% — татар, 1,5% — інші національності.

І хоч наш регіон культурно розмаїтий, що включає розмаїтість мовну, найактуальніша проблема українсько-російського співіснування — в мовному просторі.

“Закон про мови в Українській РСР” досі лишається головним нормативним докумен-

том, що регламентує, разом зі ст. 10 Конституції, мовну політику в Україні. Програма їхньої реалізації стала поштовхом до значних змін мовної ситуації в Луганську та області. Так, 1991 року кількість учнів загальноосвітніх шкіл, які навчалися українською мовою, становила 4%. Сьогодні в українських школах Луганщини навчається близько 40 тисяч учнів, що складає 29,2% відсотка загальної чисельності. Однак майже тридцятивідсоткова частка шкіл з українською мовою аж ніяк не відповідає кількості українців, які проживають в області.

У регіоні майже немає україномовних часописів. Чотири обласні газети — “Известия Луганщини”, “Луганская правда”, “Наша газета”, “Жизнь Луганска” — російськомовні. Кілька десятків діючих на Луганщині теле- і радіостанцій на добу подають лише до 15 годин передачу українською мовою й понад 400 годин — російською.

У всіх середніх спеціальних та вищих навчальних закладах запроваджено вступний іспит з української мови. Водночас викладання в більшості вищих навчальних закладах усіх рівнів акредитації здійснюється російською.

Однак без повноцінного функціонування української мови в усіх регіонах України українській нації загрожує втрата статусу й ролі державотворчої нації й поступове зникнення. Україна ще має шанс стати великою державою, а народ — великою нацією, але для цього слід проводити відповідну політику. Адже ми — українці, й наша національна мова — українська.

ПІСЛЯ ДНЯ ПИСЕМНОСТІ

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Традиційно минув День української писемності в українському просвітянському колі — конференції, “круглі столи”, виставки, імпрези. Прикарпатська “Просвіта” теж провела належні заходи, включаючи “круглий стіл” з проблем української мови. Колись пропонував створити систему просвітянського моніторингу мовної ситуації. Це був би дуже важливий і корисний проект передовсім для руху українського відродження, державницького крила української політики. За допомогою такої системи можна назавжди припинити спекуляції на мовному питанні, провести боротьбу за українську мову в практичне правове русло. Система моніторингу законірно викличе потребу навчання громадських функціонерів і волонтерів, сприятиме створенню всеукраїнського чи навіть всесвітнього фонду сприяння українській мові.

Зросійщення — давно відомий універсальний і міжнародний масштабний спосіб тримати українців “під лавою” у власній державі. Українське життя це підтримує щодня, демонструючи пряму залежність між темпами зросійщення і темпами колонізації за сучасними глобалізаційними стандартами. За повагу до державної мови успішні люди ризикують відлученням від усіх галузей суспільного життя, передовсім в інформаційній діяльності та бізнесі. Було б смішно, якби не сумно спостерігати за публічними переходами з української на погану російську багатьох комедіантів від політики.

У такій ситуації не хочеться відзначати День української писемності і мови, висловлюючи один одному ті самі жалі з приводу становища державної мови. Без панування українського духу День української писемності ніколи не буде святом. Сучасні українці переважно ще дримають, зручно вмотивувати перед дебілізуючим телевізором, тримаючи в руках неукраїнську газету і по-іноземному балакаючи з домочадцями.

Якось довелося узяти в руки підручник з української мови для молодших класів. Може, колись у мене були кращі книжки чи ліпші вчителі, але, на мій погляд, вивчати українську мову за сучасними підручниками дуже складно і нецікаво. Не хочу думати, що це роблять навмисне, може, підручники пишуть саме ті, які не відзначають День української писемності за календарем і щодня. Ми спостерігаємо деградацію середньої освіти, коли деякі педагоги українських шкіл на телебаченні не соромляться давати інтерв'ю російською. Чи довго ще українці миритимуться з єзуїтськи прихованим і відкритим викоріненням українського слова і духу з українських шкіл?

ЩИРІ ВІТАННЯ

**почесному членові Івано-Франківської
обласної “Просвіти”
ім. Тараса Шевченка
Мирославу Петровичу ПОПАДЮКУ**

Центральне правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, весь актив просвітян сердечно вітають Вас, відомого громадського діяча, одного з організаторів просвітянського руху на Прикарпатті, із 70-літнім ювілеєм і славним життєвим доробком, у якому такий вагомий Ваш внесок у становлення та розвиток національної освіти, виховання підліткового покоління в любові до України, до рідного слова.

Велика Ваша заслуга й у відродженні “Просвіти” Покутського краю, яку очолюєте з 1989 року.

Ваш просвітянський стаж почав свій відлік з посади вчителя української мови, літератури та історії одразу ж після закінчення Станіславського педагогічного університету. У Вашій багатогранній біографії чимало просвітянських справ — це і будівництво пам'ятника Кобзареві у Снятині, і видання історико-краєзнавчого часопису “Покуття”, вісників “Освіта” й “Просвіта” та багато іншого.

Ви досвідчений педагог і талановитий поет, Людина, яка займає належне їй місце. Високо цінуючи Ваші фахові та людські якості, щиро зичимо Вам невичерпності життєвих сил, професійного довголіття, творчого натхнення, гараздів і щедрот від долі.

З роси та води на многії і благії літа!

Павло МОВЧАН,
голова ВУТ “Просвіта”

ДОНЕСТИ ІСТОРИЧНУ ПРАВДУ

Станіслав ЗАХАРЧУК,
голова Тульчинського районного осередку ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка,
ветеран педагогічної праці

Уже понад шістнадцять років Україна незалежна. Та є ще люди, які прагнуть реанімувати не тільки самозруйнований СРСР, а й колишню тюрму народів — Російську імперію. Про це свідчить встановлення в Одесі пам'ятника цариці-повії Катерині II. Свято оберігають пам'ятники Леніну, що бовваніють в усіх обласних і районних центрах України, зокрема і в нашому Тульчині. Виносять на антиукраїнські демонстрації портрети одного з найбільших катів народів колишнього СРСР Йосипа Сталіна.

Ще далі пішли активісти “Євразійського союзу молоді”, які здійснили акт вандалізму на горі Говерла, пошкодивши державну символіку України.

Факти вандалізму траплялися і раніше. Спаливали хату-музей Т. Г. Шевченка, руйнували могили поета Василя Стуса, неодноразово оскверняли пам'ятник Героям Крут тощо.

Щоб наші недруги не причепили мені ярлик “українського буржуазного націоналіста”, посилюються на російські джерела.

Отже, чи були наші північні сусіди старшими братами українців? Як свідчать дослідження видатного російського історика М. Покровського, передусім його праця “История русского государства”, сучасні росіяни мають принаймні 80% фінно-татарської крові. Як свідчить Н. Шмельова у праці “Этнография восточных славян”, в розділі “Русские”, саме угро-фінські племена жили у центрі етнічної території росіян. Російська держава спочатку називалась Московією, назву Росія їй присвоїв цар Петро I, укравши частину споконвічної назви українських земель.

Тепер щодо московських комуністів, які завдали Україні стільки зла. Засновник російської комуністичної партії більшовиків — керівник жовтневого перевороту та організатор СРСР і червоного терору В. І. Ленін. Більшовицьку партію він утримував на крадені гроші. Поповнювали партійну скарбницю “революціонери”-казнокради, серед яких найвідоміші-

Фоторепродукція О. Литвиненка

ми були казакці Тер-Петросян (він же Камо) і Йосип Джугашвілі (він же Коба, пізніше Сталін). Ось що про Леніна сказав М. Горький, який спостерігав за його діями в дні жовтневого перевороту: “Это не всемогущий чародей, а хладнокровный фокусник, не жалеющий ни чести, ни жизни пролетариата”.

Розв'язана більшовиками громадянська війна забрала 10 мільйонів людських життів, 5 мільйонів осіб померло під час першого голодомору (1921—1922 роки), 7 мільйонів розстріляно під час червоного терору.

У книжці “Вир пам'яті” академік Російської академії наук Олександр Яковлев пише про Леніна: “Воронок, нравственный идиот от рождения, Ленин явил миру потрясающее: он разорил величайшую в мире страну, убил несколько миллионов людей — и всё-таки мир настолько сошёл с ума, что среди бела дня спорит — благодетель он человечества или нет?” І далі: “В истории русского народа не было большего руссофобического, чем Ленин. К чему бы он ни прикасал-

ся, всё превращалось в кладбище. В человеческое, социальное, экономическое”.

А політичні збоченці, зокрема й українські, сперечаються: забирають його з мавзолею чи ні, вважати автором народного щастя чи ні, зберігати його образ у бронзових ідолах чи ні? Нехай у Росії сперечаються. Вона його породила, вона ж хай вирішує його подальшу долю. А чому ж наша влада не може очистити Україну від цієї більшовицької скверни?

Наше просвітянське завдання — донести до тих, хто ще не прозрів, історичну правду про діяльність Сталіна, який, як і Гітлер, прийшов до влади по трупах своїх політичних опонентів і керував не своєю, а сусідньою державою.

Ім'я цього тирана, як і його вчителя В. І. Леніна, як і Гітлера, занесено до книги “100 знаменитих тиранів”. “Удостоєний” він цього за створення тоталітарного режиму в СРСР.

Тож сьогодні вшанувати пам'ять червоних тиранів можуть тільки люди, які не хочуть дивитися правді у вічі.

НАРОДНА МУЗИКА ДЛЯ ВІРТУОЗІВ

Найкращі українські виконавці на народних інструментах представляли своє мистецтво на концертах у рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції “Українське академічне народно-інструментальне мистецтво в контексті сучасної соціокультури”. Видатні солісти, а також ансамблі поєднували у своїх виступах класичну, народну та сучасну музику, зокрема джаз. Професор Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України Микола Андрійович ДАВИДОВ переконаний, що соціально-економічні зміни в країні мобілізували митців до пошуку нових форм популяризації своєї творчості. Однак в основі — все-таки продовження традицій.

— Ми раз на три-чотири роки проводимо Всеукраїнську науково-практичну конференцію, присвячену утвердженню, розвитку, розв’язанню проблем академічного народно-інструментального мистецтва. Але нинішня конференція вирізняється актуальністю, адже суспільство пристосовується до капіталістичного способу життя, держава вже не стільки уваги приділяє музикантам, як раніше, не дає можливості популяризувати загалом мистецтво і, зокрема, народних інструментів. Нині на телебаченні рідко можна почути гарну музику. А ми готуємо кадри високого класу, світового значення, розробили глибоку теорію майстерності. На нашій кафедрі є всі інструменти: баян, акордеон, бандура, цимбали, сопілка, домра, кобза, гітара. Усе викладають на високому рівні. Наші випускники — лауреати багатьох міжнародних конкурсів. Але зараз (у зв’язку з новими ринковими відносинами) постала проблема утвердження на сучасній сцені, вживання.

Незважаючи на труднощі, саме за період незалежності України з’явилося дуже багато цікавих напрямів, яких раніше не було. Ансамблеве, джазове мистецтво, зовсім інше розв’язання репертуарної проблеми, скажімо, твори написані для баяна, а музиканти роблять естрадний варіант оркестровки, — це дуже яскрава реалізація цього

мистецтва. Тобто воно вписується в театралізацію, в балет. Надзвичайно цікаві різні поєднання, наприклад баяна зі скрипкою. Олена й Іван Єргієви — лауреати чотирьох міжнародних премій — досягли надзвичайної чистоти звучання, грають і класику, і сучасний авангард. Одесити проводять конференцію “Два дні, дві ночі”. Тоді цілу ніч лунає авангардна музика — її дуже любить публіка. Грає безліч ансамблів, які щойно створили, бо є потреба і можливість показати своє мистецтво. Головне, щоб артист зміг реалізуватися і пробитися, тож на конференції ми говоримо про те, як вживати в сучасних умовах.

— Чи відбулися якісь **вразливі для самої сфери мистецтва зміни, тому що раніше академічне народне мистецтво більше освоювало етнографію і стояло дуже особисто від сучасного естрадного мистецтва?**

— Воно завжди розвивалося як академічне мистецтво, народна і класична обробка і класика всіх епох. Тобто використовували дуже широкий спектр репертуару. Воно таким і залишається.

— **Воно не втратило фундаментальності, пристосовуючись до нових умов?**

— Навпаки! Ці умови потребують ще більшого професіоналізму! Якщо ми говоримо про збереження жанру, то слід удосконалювати

професіоналізм. Відомо, що фольклорне етнографічне мистецтво завжди трималося на талантах. Якби не було талантів, воно до наших часів не дожило б. Талант, помножений на високий професіоналізм і теорію виконавського мистецтва, здатний виживати. Між іншим, колись вважали, що широка публіка, так званий простий народ нібито не розуміє класику. На концертах Ігоря Завадського переконуємося, що це не так. Адже там звучить класична музика, і слухач захоплено сприймає твори Шопена, Баха, Вівальді, на “біс” — “Адажіо” Альбіноні. Є потреба загальнолюдської емоції, яка найбільш рельєфно виражена в класичній музиці, і передається професійним виконавством, хоч це й народний інструмент. Постійне утримання високого мистецтва — наше завдання.

— **А які нові таланти навчаються у Музичній академії?**

— Це Віталій Козицький, студент третього курсу (вступив одразу на другий). Він надзвичайно талановитий, лауреат міжнародного конкурсу. Павло Фінюк — наша зірка. Закінчив аспірантуру, зараз виконує обов’язки професора. Вони грають однаково з поглядом високого налаштування на професіоналізм. Різні за характером, але стиль гри, володіння нюансами, артикуляція, точність, виразність інтонуювання подібні. У нас є школа, високий науковий потенціал.

— **Помічено, що ми за роки входження в “капіталізацію” втратили багато потенційних студентів Музичної академії, особливо випускників музичних шкіл. Надзвичайно здібні діти не**

можуть навчатися за нинішніх умов. Закривають музичні школи; якось розповідали про хлопчика, який майстерно грає на скрипці, та десяток кілометрів їздить до школи на велосипеді. Такі проблеми не позначаються на загальному рівні й вашого жанру, і нашого музичного мистецтва загалом?

— Тут дві позиції: народжується більше талантів. І коли музичні школи відвідувала величезна кількість дітей, потім вони навчалися в консерваторії, то це приковувало увагу суспільства до музичного мистецтва. Мистецтво проникло в усі сфери, стосувалося всіх людей, і це був величезний потенціал музичної культури цілого народу. А зараз покладаємося лише на таланти. У Кіровограді щороку проводимо юніорський фестиваль, і він показує, що з’являється дедалі більше талановитих дітей. Шкода, що нині втрачено багато з досвіду минулого. Наприклад, у нас немає муніципальних оркестрів, а це показник культури. У Росії майже у кожному місті є муніципальний оркестр народних інструментів. Ми через нашу музичну спільку активізуватимемо зусилля, щоб створити київський оркестр. Міністерство культури і туризму не розподіляє кадри і навіть не знає, де і які кадри потрібні. У нашій державі до культури ставлення, скажемо, ніяке.

— **Воно не ніяке, а просто незадовільне.**

— Справді, погане. Ми покладаємося лише на ентузіастів. Але все-таки всеяє надію: талановита людина не може без інструмента. Хоч ти йому забороняй, хоч посади

на хліб і воду, він все-таки гратиме. Це показник таланту. І на цьому триматиметься мистецтво. Доки — не знаю.

Ще за радянської влади ми їздили до Братислави, і Любов Матвійчук, нині професор, грала на домрі концерт Мендельсона. Одна слухачка розплакалася. Ми здивувалися: чому? Вона відповіла: “У нас це мистецтво втрачено. Індоевропейська, арабська культура, східноєвропейська і наша були в єдиному контексті — струнно-щипкові інструменти. Це показник ладодової системи розвитку, арабський уд, а ви тримаєте це на такому високому рівні!” Завдяки тому, що радянська влада взяла це на озброєння як елемент ідеологізації (що правда, все ментальне українське викреслювали, кобзарів розстрілювали), але класика збереглася, зберігся і сам жанр. Нині нам слід зробити все, щоб це мистецтво жило. Треба припинити вакханалію на телебаченні, яка до музичного мистецтва не має жодного стосунку.

— **А які європейські народи це розвивають це мистецтво?**

— Акордеон і баян дуже популярні в Польщі, Німеччині, Італії, там налагоджено виробництво зразкового інструментарію. У Франції більше акцентують на мюзикли, але вони дуже схожі до нашої музики за інтонаційним розумінням. У світі щороку проводять близько 70 фестивалів і конкурсів цієї музики. Польща дуже активно проводить такі конкурси, і в них високий рівень виконавства.

Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

ПРОСВІТЯНСЬКИЙ КАЛЕНДАР СВЯТ

Богдана МОРОЗ

З ініціативи “Просвіти” було встановлено загальнодержавні свята: День Соборності (22 січня), День пам’яті Героїв Крут (29 січня), День української писемності та мови (9 листопада). Стали традиційними заходи із вшанування пам’яті Великого Кобзаря, Лесі Українки, Івана Франка, День Злуки, День матері, який цього року вперше відзначали офіційно, свято Миколая для дітей.

За часів Незалежності України народилася низка міжнародних та всеукраїнських фестивалів: “Джерело талантів” у Донецьку, “Мазепа—Фест” у Полтаві, фестиваль художніх колективів “Просвіти” у Києві, “Переяславська осінь Кобзаря”, літературно-мистецький конкурс юних поетів та композиторів “Диво калинове” у Києві, “Червона рута”.

Увійшли у традицію народознавчі вечори, які ще наприкінці 90-х років почала організувати Ольга Рутковська. Без перебільшення, повернуті Вадимом Мициком із забуття свята “Калити”, “Весілля Свічки”, “Красне сівво Колодія”, “Щастя жити в рідній хаті” (входни) тощо вписали незабутню сторінку в літопис ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка. А заслужений працівник культури України Романа Кобальчинська, завідувачка сектору “Карпати” Державного музею народної архітектури та побуту

Просвітяни створювали осередки просвітництва в кожному куточку України, вони сприяли розвитку та підтримці української традиції та мови, розповсюдженню книжок і вивченню духовної спадщини народу.

Народна майстриня з Києва Людмила Тесленко-Пономаренко

Романа Кобальчинська на святі Зільника зі спасівськими символами

України, провідний фахівець у сфері етнографічного краєзнавства, авторка низки дослідницьких наукових праць ініціює багато просвітнянських виставок і вечорів.

Так, до народних і церковних свят — Різдва Христового, Водохреща, Стрітення, Великодня, Трійці, Спаса, Покрова, Святого Миколая — на території Державного музею народної архітектури та побуту України щорічно проходять святкування просто неба. Є нагода побачити і доторкнутися до народної спадщини, яку привозять талановиті майстри з усіх куточків України. За ці роки експонували колекції гуцульських і покутських скринь Петра Корпанюка з Києва, виставку “Покутські взори” народної майстрині Ганни Со-

в’як з Коломиї, роботи гребінкаря Івана Тимошенка з Лубен, писанка відомих київських писанкарів Оксани Білоус та Зої Сташук, ікони народної майстрині Ірини Резватої, вироби майстра лозоплетіння Петра Кашпіровського, роботи вишивальниці Ганни Ушеренко тощо. А виступи фольклорних колективів до кожного з цих свят відтворюють стародавні обряди, де кожен охочий може долучитися до співу обрядових пісень, узяти участь у різноманітних забавах. Також протягом року проходять майстер-класи з народного промислу. Валерія Грушевська та Романа Кобальчинська навчають працювати з бісером; Оксана Білоус учиє писанкарства, виготовлення листівок, витинанок.

Петро ОСАДЧУК

РОДИННИЙ
СПАДОК

НАТХНЕНИЙ ГОЛОС ВЕРХОВИН

Ніна ГНАТЮК

Петра Осадчука важко уявити у тиші письменницького кабінету, лише серед книг і рукописів. Він постійно у вирі громадських клопотів, просвітянських справ, виступає перед учнівською і студентською молоддю, редагує рукописи авторів-початківців, головує на творчих вечорах, на Українському радіо веде авторську програму “Огонь в одежі слова”. Майстер слова завжди у доброму гуморі: до літературних премій ім. П. Тичини, В. Сосюри, С. Руданського, С. Олійника долучилася ще одна — Нобельська. Вручили її Петрові Осадчуку на Всеукраїнському фестивалі гумору у с. Нобель на Рівненщині.

Йому, авторові чотирьох десятків поетичних видань, народному депутатові України перших двох скликань, активному учас-

нику “Народної ради”, що була в парламенті першого скликання дієвою національно-демократичною опозицією до прокомуністичних сил, є що розповісти молодому поколінню.

Життєва дорога Петра Осадчука, який народився 2 грудня 1938 року в селі Острівцеь Городенківського району на Івано-Франківщині, не була рівним, вимощеним бруківкою путівцем. Та син гір зумів подолати кам'яні переваги, у найскладніші часи зберігати у потаємних закамарках душі батьківські настанови: берегти рідне слово, праотчу землю, шанувати традиції предків.

У столичному Будинку художника відбувся ювілейний вечір відомого майстра слова. Іван Драч та Павло Мовчан говорили про те, що внесок Петра Осадчука у становлення української державності вагомий: як не вистачає сьогодні в

парламенті його точного та яскравого слова, ораторського хисту, невичерпної енергії!

Академік Віталій Дончик присвятив свій виступ поетичній майстерності ювіляра. Посланці Івано-Франківського земляцтва, першим головою якого він був, знову запрошували до Городенки, Коломиї, інших карпатських міст і сіл, де шанують і люблять його творчість.

Щирі вітання від літературної Одеси передав Анатолій Глушак: саме це місто принесло Петрові Осадчуку кохання на все життя, поетичне визнання.

Марія Якубовська та Ігор Гургула вітали ювіляра від львівської громади. А секретар НСПУ по роботі з молодими, поетеса Анна Багряна та Леся Мудрак подякували наставникові від багатьох десятків тих, кого він благословляв на творчу дорогу.

Яскравою була і мистецька палітра віншування. Прекрасним прологом вечора став пісенний дарунок народного артиста України Степана Фіцича. Майстерно прочитав нові поезії ювіляра народний артист України Анатолій Паламаренко. Пісні на слова П. Осадчука прозвучали у виконанні Ігора Якубовського та Ніни Северин. Навіть автор багатьох романів Іван Головаченко з Сумщини взяв того вечора баян і заспівав романс “Відцвів бузок і липа відцвіла”.

На щастя, Петро Осадчук зустрів своє високоліття усмінено, молододу: навіть не віриш, що він вступив у пору другого цвітіння.

Отож, вітаючи Петра Ілліча з поважним ювілеєм, зичимо, аби гірські потоки рідних Карпат приносили натхнення, верховини озивалися голосами незабутніх предків, а поруч були його найкращі берегині — любов до життя, надія на нескорений дух народу та віра в Україну.

Вузлуваті, землісті, зморені,
Ніби вирвані з ґрунту корені,
Ніби дві невігоїні муки —
Дорогі материнські руки.

Ніби втомлена осінь під віями,
Ніби небо, обпалене війнами,
Тихі зорі з безмежної ночі —
Дорогі материнські очі.

Як про мамині очі згадаю —
Скрушно в душу собі заглядаю.
Як згадаю про руки мамині —
Хліба в світі легкого нема мені.

Земля,
в якій батько лежить,
що мав би ще довго жити, —
не глина, пісок і тля,
не просто масна рілля,
напоєна кров'ю земля,
просолена потом земля,
ти — моя древня плоть,
я — твоє древо і плід.
Кожна билинка й листок,
річка, маленький струмок,
корінь, зелене зело,
гайок і дрімучий ліс —
все це у мене вросло,
навік я в усе це вріс.
Земля, що спізнала вогонь,
земля, що сивіла від сліз,
тепла від теплих долонь,
світла від білих беріз,
моя кругойдуча й могоча,
квітуча моя і плодюча,
ніжна моя і незламна,
правдива, як ласка мамина.
Земля,
в якій батько лежить
і в мені відродився,
щоб жити,
напоєна кров'ю земля,
просолена потом земля,
повітря моє і вода,
одвічна моя й молода,
ти — моя древня плоть,
я — твоє древо і плід.

ЗАКОН ПОСТІЙНИХ ВЕЛИЧИН

Минає день, минає ніч
І рік за роком...
В клубках турбот і протиріч —
Мої уроки.

За обрієм я бачив світ,
Де вміють жити!..
Та як любов із юних літ —
Волошка в житі.

Органами в чужім краю
Чарують храми.
Та всі хорали віддаю
За голос мами.

На перехрещенні доріг —
Нові начала.
Та понад батьківський поріг
Нема причалів.

Петро ОСАДЧУК

НА ТЕБЕ Я ДИВЛЮСЬ ОЧИМА КВІТІВ

Минає день, минає ніч,
Світанок сяє...
Та щось є в світі споконвіч,
Що не минає.

Померкли трави голубі,
Як стали сіном.
Та щось довкола і в тобі
Живе постійно.

Твоя земля, твоя свята
У щасті й горі.
На все життя, на всі літа —
Високі зорі.

Я не дарма й не без причин
Відкрив для себе
Закон постійних величин
Під рідним небом.

Моя любове смутноока,
Моє ти світло і святилище,
В душі посяєне глибоко,
Ніхто не вийме і не вилущить.
Усе, що ти мені дала,
Твоє навіки в світі яснім.

Моє й твоє — як два крила,
Що неподільністю прекрасні.
Моє й твоє — я ним живу,
Воно й по смерті буде нашим.
Мене, як землю, як траву,
Ніхто не може перейнакшити.
Моя любове, ніби древо
На всі часи вічнозелене.
Діткнешся вуст — і слово древне
На серці молодіє в мене.
У тому слові, як в росі,
Високе небо й синє море,
Народи всі й краї усі

Вбирає слово те прозоре.
Моя любове споконвічна,
Мою виповнюй тимчасовість,
Щодня дивись мені у вічі,
Аби і в сні не спала совість.

Коли я видихнув перше слово,
Тим словом було: мама.
Коли я видихну останнє слово,
Тим словом буде: Україна.
Рідна земле, засіяна стрілами
І свинцем бусурманів.
Рідна земле, переорана танками
І закута в бетон і граніт,
Ти, немов корабель,
Летиш до сонця —
До всесвітнього свята
Вільних народів.

Але мені не бракує ніжності
Говорити з тобою
Лагідною мовою моєї матері, —
Коли я видихнув перше слово,
Тим словом було: мама.
Коли я видихну останнє слово,
Тим словом буде: Україна.

Сійся-родися! В космічні безодні
Падай зорею! Вертайся зерном.
Сійся-родися! В комори народні
Вливайся Дунаєм, вливайся Дніпром.

Сійся-родися на суходолі,
Падай на камінь,
щоб камінь воскрес,
Сійся-родися!
В батьківському полі
Колосом стань до високих небес.

Фото О. Литвиненка

Сійся-родися від роду й до роду,
Як повелось в хліборобському роду,
Стань бодай краплею в морі народу —
Будеш в народів усіх на виду.

Сійся-родися нині і прісно,
Як нам судилось давно-предавно,
Аби відродитись у слові і пісні,
В землю вростай, як безсмертне зерно!

І яблуневий вітер у саду,
І вітер з моря, юністю пропахлий,
І колосків пшеничних вічна пісня —
Це все твоє, як спадщина моя.
І голос мій у голосах синів,
І ясні зорі в нашій тихій мові,
І мирне небо на хребтах ракетних —
Це все твоє, як спадщина моя.
Не зникне світ, якщо любов не зникне,
Любов продовжить, порятує світ
І ясні зорі в нашій тихій мові.
На тебе гляну я очима квітів,
Щасливий, знов зі спокоєм зіллюся,
Бо світ щасливий — спадщина моя.

РОДИННИЙ СПАДОК

Слово мамине — очі мої,
Слово татове — мужні руки.
Не лише у садах солов'ї,
Що оплакують слізні розлуки.
Рідне слово — наказ предтеч,
Рідне слово — нові заповіді,
Водночас і караючий меч,
І зоря, що у темряві світить.

Не побачиш очима незрячими,
Не напишеш руками тремтячими.
Рідне слово — то цілий світ,
Все життя моє і заповіт, —
Як загине

Чи в космос відхлине
І розтане в безмовній імлі,
Я залишусь без Батьківщини
На своїй споконвічній землі.
Народивсь я зятим і впертим,
Але й ніжним, як мамина мвєта.
Мені — краще першому мерти,
Як дожити до смерті Слова.

Фото О. Литвиненка

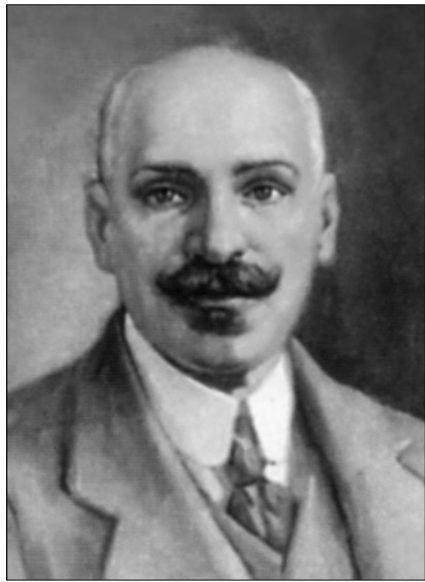
ЯК МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ СТВОРЮВАВ, А РОСІЙСЬКА ВЛАДА ЗАКРИВАЛА ЧЕРНІГІВСЬКУ «ПРОСВІТУ»

Марія МОСКАЛЕНКО, завідувачка меморіального відділу Чернігівського літературно-меморіального музею М. Коцюбинського

У Західній Україні та Галичині товариства “Просвіта” дуже активно діяли, особливо львівська “Просвіта”. 1905 року, коли Михайло Коцюбинський приїхав до Львова вдруге, Іван Франко та Володимир Гнатюк повезли його до села Яйківці на Великодні свята. Роман Горак, директор музею Івана Франка у Львові, про цю подію пише так: “Це було село, якому годі було знайти пару, і галичани хотіли показати його гостеві з Великої України. Тут всім громадським життям керувала “Просвіта” на чолі з сільським парохом Северином Бураченком. “Просвіта” мала своє приміщення — гарний мурований будинок, була тут велика читальня, однокласова школа з українською мовою навчання, позичкова каса, гурток “Сільського господаря”, громадська молочарська спілка. Таким чином Михайло Михайлович не зі слів чи преси міг побачити, що таке “Просвіта” та її користь для народу”.

У грудні 1906 року група активної чернігівської інтелігенції — це були члени Старої Громади — добила дозволу губернатора створити громадську організацію, яка організувала бібліотеку, влаштувала театральні вистави, концерти, художні виставки, читала лекції на історичні теми.

Коцюбинський активно взявся до створення “Просвіти”, звернувся з листами до багатьох діячів культури, письменників, просвітян з пропозицією про співпрацю. У листі до Володимира Гнатюка у Львів писав: “27 сього місяця (грудня) має відкритися в Чернігові товариство “Просвіта”. Хотілося б, щоб відкриття було найкраще обставлене, а для того дуже було б добре, коли б ваші просвітні това-

Створення чернігівської “Просвіти” невіддільне від імені Михайла Коцюбинського. Прагнення працювати на розвиток української державності привело Коцюбинського ще юнаком до одеської Старої Громади. Це було в ті роки, коли Коцюбинський працював у філокерному загоні на виноградниках Бессарабії та Криму. Потім була щира праця заради майбутнього України у Братстві Тарасівців. Та й наш Чернігів привабив письменника активним громадським та літературним життям. Мріючи про родинне щастя з Вірою Устимівною, він писав їй у Чернігів: “Ми з тобою, донечко, будемо читати, писати, жити з людьми, що цікавляться громадським життям, літературою, наукою”.

риства у Львові прислали Чернігівській “Просвіті” хоч би коротке привітання. Се мало б вагу для нашої публічності, підняло б духа, дало б охоти до праці”.

На перших установчих зборах “Просвіти” Михайла Коцюбинського обрали головою, а Іллю Людвиговича Шрага — заступником голови товариства.

“Багато клопоту мав я останніми часами з організацією “Просвіти” — пише Коцюбинський у листі до Андрія Чайковського в січні 1907 року. — Маю до Вас прохання. Наша “Просвіта” ще така мала і бідна, що заводячи свою бібліотеку, не має змоги купувати книжки. Я був би Вам особисто незвичайно вдячний, коли б Ви прислали, що можна зі своїх творів до бібліотеки “Просвіти”. Книжки можна прислати на мою адресу. Та коли б у Вас знайшлися якісь дублікати галицьких видань і Ви згодні пожертвувати їх нашій “Просвіті”, зробили б добре діло”.

Привітання чернігівцям прислали 12 організацій із Східної та Західної України. Київське наукове товариство на прохання Коцюбинського запропонувало цикл лекцій для Чернігова, зокрема Дмитра Яворницького — про запорозьке козацтво, Хведора Вовка — з археології.

Урочисто і святково проходили в “Просвіті” вечори до дня народження Т. Г. Шевченка. Запрошували київських артистів на чолі з Миколою Лисенком. Звучали пісні на слова Шевченка, народні пісні в обробці композитора.

У квітні 1908 року Михайло Михайлович дізнався про тяжку хворобу Івана Франка. Щоб матеріально підтримати товарища по перу, влаштував серед співробітників статистичного бюро, де працював, лотерею на користь Франка, а в “Просвіті” відбувся вечір, присвячений творчості Франка. Про цей вечір згадує в своїй книжці Ірина Михайлівна Коцюбинська. “Тато був заклопотаний підготовкою Франківського вечора, писав реферат про Івана Франка. Програму концерту, до якої ввійшли пісні на слова І. Франка, написав Лисенко. Ми всією родиною були на цьому вечорі. На почесному місці, на стіні висів портрет І. Я. Франка в українських старовинних рушниках. Хор розміщався півколом під портретом. Народу в залі було повно, переважно вчителі, студенти. Поява стрункої легкої постаті батька в парадному чорному сюртуці, білому жилеті з течею в руках привернула увагу публіки”.

Усього за рік “Просвіта” розгорнула активну роботу, і вже були добрі результати. “Наше товариство ще молоде, — пише Коцюбинський Костеві Зленку до Глухова, де організували філію товариства, — але дещо зроблено вже, дещо робиться. За цей час ми відкрили при “Просвіті” читальню-бібліотеку, яка налічує 400 книжок, маємо 20 українських часописів з Галичини, Буковини, Америки. Спорядили два концерти Лисенка в пам’ять Т. Г. Шевченка. Маємо будувати кіоск в українському стилі для продажу книжок і часописів. Лекційна комісія працює над тим, щоб читали в “Просвіті” лекції з українознавства, а для народу — популярні недільні читання. Одрішили філію в Ніжині, де вже є коло 40 членів”.

Постійними членами чернігівської “Просвіти” були Русови. Хоч доля кидала їх по різних містах, але вони завжди були українцями, переймалися справами “Просвіти”. У січні 1908 року Софія Федорівна представляла чернігівську “Просвіту” на з’їзді культурно-освітніх товариств у Петербурзі. І в листі до Михайла Михайловича пише: “Учора я промовляла від любові чернігівської “Просвіти”, розказувала

ую її діяльність і всі утиски, які вона вистраждала, а потім перейшла до загального національного питання, розказувала про становище сучасної української культури. Михайле Михайловичу, мене так слухали здивовано, наче я тут впала, так мало ця “господствующая народность” знає й розуміє, що вона справді та безмежна Росія, й яке море сліз потоплено в її “єдинстві”.

Заходами “Просвіти” було організовано художню виставку, де представлено роботи чернігівських художників Михайла Жука, Валентина Зінченка, Петра Ціганка, братів Бушників. Про влаштування художньої виставки Михайло Михайлович давав інформацію в журнал “Літературно-науковий вісник” та в українську газету “Рада”.

Діяльність чернігівської “Просвіти” набуває широкого розголосу далеко за межами України. Така активна робота налякала чернігівського губернатора, і посипались заборони. “Просту не дають жити “Просвіті”. Хочемо скликати збори — заборона, хочемо зробити виставку — забороняють. Навіть концерти Лисенка на користь “Просвіти” заборонили. Іздиш, гризешся, пояснюєш — нічого не допомагає. Кажуть: “Існуйте собі на папері, а жити не дамо”, — пише Михайло Коцюбинський у листі до Андрія Чайковського.

27 серпня 1908 року наказом губернатора всіх членів правління чернігівської “Просвіти” виключено з товариства. Першим у цьому списку стояло прізвище Коцюбинського. Але праця просвітян не була марною, вона розбудила громадянську свідомість міського населення, дала змогу зрозуміти, що українці гідні свободи і спроможні розвивати своє письменство, науку, мистецтво і громадське життя.

Уже в незалежній Україні, у відродженому Товаристві саме онука великого письменника — Юлія Романовича Коцюбинського, директора нашого музею, було обрано першим головою чернігівської міської “Просвіти”. А по його смерті просвітянську справу продовжує його син, нинішній директор музею Ігор Коцюбинський.

БУДУВАТИ ХРАМИ ДУШ

Активно працює товариство “Просвіта” в Київському національному університеті будівництва і архітектури.

Близько 300 студентів зібралось в залі, де на День української писемності і мови відбулося свято “Мова — душа народу”. Його сценарій під керівництвом доцента Марії Сметанської склали самі юнаки і дівчата.

Найактивнішу участь у вечорі брали студенти будівельного факультету В’ячеслав Вереймов, Анастасія Мартинець, Андрій Ткачук, Анастасія Павлюк.

Нещодавно в університеті відбувся вечір з історії української музики, яскраво ліюстрований грою і співом студентів та викладачів під керівництвом викладача кафедри українознавства Ігоря Якубовського.

У дні пам’яті жертв Голодомору у вестибюлі закладу проведено лінійку пам’яті, на якій студенти Людмила Юцкевич, Владислав Рудинський, Руслан Тропотяга та Оксана Казимир прочитали вірші поета і прозаїка Михайла Іванченка, очевидця Голодомору.

Часто студенти університету, мандруючи шляхами літературної та історичної пам’яті України, зустрічаються з місцевими митцями. Так, у Львові молоді просвітяни спілкувалися з відомим драматургом Богданом Стельмахом, у Чернігові — з поетом Станіславом Реп’яхом, у Кам’янці-Подільському — з прозаїком Мар’яном Красуцьким.

З ініціативи товариства “Просвіта” в університеті проведено творчі вечори Рауля Чілачави, Дмитра Білоуса, Любові Голоти, Наталки Поклад, Миколи Луківа, Олексія Дмитренка, Анатолія Сотниченка, Сергія Скороходова. Студенти відвідали виставки художників Миколи Стратілата й Василя Лопати.

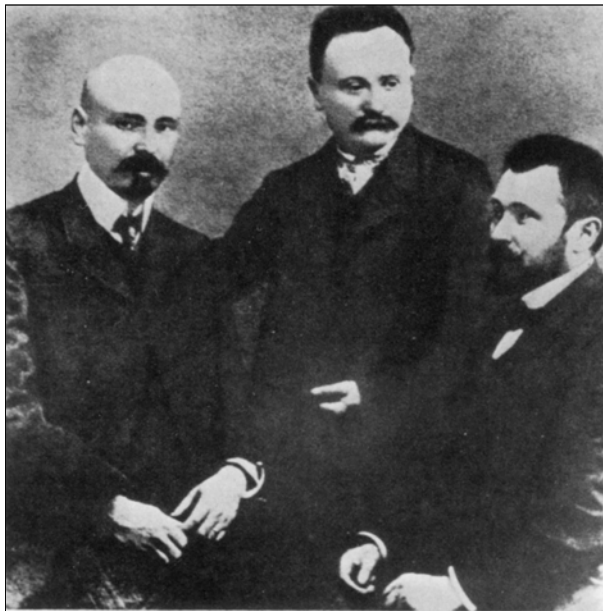
Запам’ятаються молоді поїздки Ніжин—Крути, Глухів—Батурин, а також до Чернігова. Знайомлячись з визначними історичними пам’ятками будівництва і архітектури, молодь не лише примножує професійні знання, а й збагачується духовно, глибше пізнає історію рідної землі, осмислює її героїчні й трагічні сторінки, без яких наше явлення про боротьбу попередніх поколінь за незалежність Української держави було б неповним. Щоб стати висококваліфікованим будівельником, архітектором — вивчай історію, знайомся з мистецтвом, пізнавай глибинні пласти рідної мови. Будь патріотом!

Студенти КНУБА беруть активну участь у багатьох просвітянських заходах. Так, нещодавно вони побували на культурологічній акції “Мистецтво одного села” в Національному музеї літератури, відвідали творчі вечори відомих літературів у музеї Т. Шевченка, Будинку вчителя майбутні будівничі проводили Свято матері, брали участь у вечорі-диспуті за творами О. Гончара.

Щороку у дні вшанування пам’яті Тараса Шевченка екскурсійний маршрут студентів-просвітян пролягає до Моринця, Шевченкового, Будинку, Канева.

Цікаве, змістовне життя просвітянського осередку Національного університету будівництва і архітектури. “Щоб будувати свою молоду державу, насамперед потрібно подбати про світлі храми своїх душ” — ось життєве кредо викладачів і студентів цього столичного ВНЗ.

Інф. “СП”

М. Коцюбинський, І. Франко, В. Гнатюк. Львів, 1905 р.

Літературно-меморіальний музей М. Коцюбинського в Чернігові

Фото П. Антоненка

ВОЩАНЦІВСЬКА ЦЕРКВА, РІД ШЕПТИЦЬКИХ ТА ІНШІ ШЛЯХЕТСЬКІ РОДИ

Володимир ГОЛИНСЬКИЙ,
голова товариства “Просвіта”
у Рудках, що на Львівщині

Вощанцівська церква — унікальна архітектурна пам'ятка українського церковного дерев'яного будівельного мистецтва першої половини XVIII ст. Вона тринавна, з бабинцем, основною навою храму та вівтарною. Покрівля шатрова, що завершується трьома восьмигранними банями, центральною великою та двома малими банями, висунутими вперед до входу в церкву, що поставлені на баштах низу чотиригранних, а далі вгору від відкосів для стоку води — восьмигранних. Основні стовпи церковних стін, на яких тримається верх церкви, закінчуються різьбленими дерев'яними капітелями.

У церкві — мистецький іконостас. Впадає в око казальниця та оригінально зроблена різьба рам головних образів.

Такі трьохсотлітні дерев'яні храми — рідкість в Україні.

Церкву споруджено 1734 року, під час діяльності Київського митрополита Атанасія Шептицького (1686—1746) родом з Вошанець,

Кобзареве погруддя

що на Самбірщині. Досі скликає до церкви громаду Вощанців церковний дзвін з написом “Оцей дзвін віддав до церкви Вошанецької храмові Воздвиження Чесного Хреста Божого проєсвещенний його милість господин Атанасій на Шептицях. Шептицький, архієпископ митрополит Київський і вся Русі, єпископ Львівський, Галицький та Кам'янецький, архімандрит Києво-Печерський і Унівський. Року Божого 1742. Перелитий 1929 року”. Звичайно, переливали дзвін Шептицьких не без відома та допомоги митрополита Андрея Шептицького.

Атанасій Шептицький прославився зусиллями щодо освіти нашого духовенства, видавець літургійних книг, будучи єпископом Львівським, заснував братство при храмі Св. Юра. Боровся проти латинізації української греко-католицької церкви.

Рід Шептицьких — давній шляхетський рід, який володів маєтками у Шептичах, Канафостах та Вошанцях. У Середньовіччі патронами (опікунами) церкви були, як правило, власники великих маєтностей у селі, які давали будівельний матеріал на церкву та ін-

ціювали будівництво храмів. У той час в сусідніх Канафостах, що належали до Вошанцівської парафії, був монастир Св. Онуфрія, яким опікувалися Шептицькі.

У XVIII ст. землевласником у Вошанцях була родина Шептицьких, яка дала українській церкві кількох визначних діячів: Варлаама Шептицького (1647—1715), єпископа Львівського, Атанасія Шептицького (1686—1746), Атанасія Шептицького (1712—1779), Перемишльського єпископа, Льва Шептицького (1717—1790), єпископа та митрополита і в новітній час відомого Андрея Шептицького (1865—1944), теж єпископа та митрополита родом з с. Плильбичі, що на Яворівщині.

У дуже тяжкий час для староукраїнської (руської) еліти, в часи Руні, Варлаам Шептицький, єпископ Львівський, у листі до Адама Сенявського, каштеляна краківського, пише: “...Ясновельможному пану належить знати, що і ми, шляхта, не від вчора, не з ласки чийсь, ані нагород, ні шлюбних кон'юктур виросла, але з предків давніх, з заслуг війни і миру, так давня, як стара Русь і віра Ісуса Христа у ній...” Отак захищався давній рід Шептицьких перед антируським наступом чужинецьких зайд та своїх перекинчиків, що пішли на службу до окупанта наших княжих земель. До речі, рід Сенявських у XVI ст. започаткувався у сусідніх Коношках Семенівських, за королівську службу одержав шляхетський титул Прокіп Сенявський, що походив з селян.

Навесні 1902 року парохом Вошанцівської парафії стає молодий просвітянин о. Семен Кульчицький, який вміло співпрацює з однодумцем дідичем його парафії Михайлом Малецьким з Угерець Винявських. Михайло Малецький своїм коштом 1903 р. спорудив

Вошанцівська церква

о. Семен Кульчицький

церкву в своєму селі та збудував у Вошанцях парохіяльний мурований будинок. Вошанці стали одним з перших сіл на Рудківщині, в якому 1902 року було засновано Товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Трохи пізніше Союз Українок Вошанець дбайливо прикрасив інтер'єр церкви вишивками.

Отець Семен Кульчицький разом з учителем Михайлом Пилипчак, шкільною діворою та громадськістю села відзначали Шевченкові роковини у 1911 та 1914 роках.

Учитель Михайло Пилипчак, секретар повітової “Просвіти”, організує у Рудках відзначення 100-х роковин Тараса Шевченка. В архіві збереглося оголошення про день та програму Шевченкового свята.

1914 року зусиллями о. Семена у Вошанцях відкрили перший на Рудківщині пам'ятний знак до сторіччя Т. Шевченка, який знищили царські війська восени цього ж року. 1994-го, вже у незалежній Україні, Вошанцівська громада з ініціативи директора школи Михайла Бонцалія поставила Кобзареві погруддя.

1909 року дідич Михайло Малецький, найбагатший парафіянин церкви, за порадою о. Семена Кульчицького заповів Товариству “Просвіта” ім. Т. Шевченка свій маєток — 354 морги поля та лісу. Його коштом розвивалося українство на Рудківщині. Зокрема, було збудовано просвітянський Народний дім у Рудках, в якому тепер діє Світлиця-музей визвольних змагань Рудківщини.

Нині у своїй державі нам варто продовжувати добрі традиції минулого — зберегти пам'ять добродіїв українства та примножувати славу і добро України.

ЧОРНА СТОРІНКА ІСТОРІЇ

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
м. Ірпінь Київської обл.

У Білоцерківському краєзнавчому музеї на Київщині відбулася Всеукраїнська наукова конференція “Чорна сповідь моєї Вітчизни”.

Оргкомітет зібрав доповіді учасників заздалегідь і видав їх окремою книжкою. Її вручали учасникам конференції.

Науковці та музейники з Київщини, Запоріжжя, Кіровограда, Харкова і Хмельницького висвітлювали тему геноциду українського народу, який здійснювала більшовицька влада. Зокрема, голова Білоцерківської “Просвіти” письменник Володимир Іванців, використовуючи матеріали, опубліковані в газеті “Слово Просвіти”, аргументовано показує, що Голодомор був засобом знищення української мови та перетворення українців на біологічну масу для збільшення російської нації.

Українському народові довелося пережити не один Голодомор. Кандидат історичних наук, завідувач кафедри Білоцерківського національного аграрного університету Богдан Кашкін розповів, що під час третього голодомору 1946—47 років ходив у 4-й клас і добре пам'ятає той страшний час.

Уже мало залишилося людей, чие дитинство було затьмарене страхітливим геноцидом. Учасники конференції наголосили на потребі зафіксувати спогади очевидців голодомору. І не лише на папері, а й на аудіо- та відеонасіях інформації.

Водночас дослідники скаржилися, що й нині не всі архівні документи про той період доступні для загалу.

Учасники конференції оглянули виставку “Пам'ять звинувачує”, яку представили працівники Білоцерківського краєзнавчого музею.

ФЛОРИДА ВІТАЄ ОСТРОЗЬКОГО РЕКТОРА

Віра БОДНАРУК,
професор, голова Товариства Української Мови, Флорида, США

Заходами Товариства Української Мови ім. Т. Шевченка українська громада в південно-західній частині Флориди зустрілася з Ігорем Пасічником, ректором університету “Острозька академія” та керівником відділу закордонних зв'язків Едуардом Балашовим.

Ректор розповів про відродження, становлення і подальший розвиток цього відомого в Україні та за її межами закладу вищої освіти.

“Острозька академія” має славне минуле: це перший у Східній Європі вищий навчальний заклад, заснований 1576 р. З незалежністю України Острозьку академію було відроджено 1994 р., а 2000-го вона отримала статус національного університету. Від самого початку “Острозьку академію” очолює Ігор Пасічник.

Нині в Острозькому університеті навчається 2 500 студентів. Навчальні мови — українська й англійська, бо сюди приїжджають на запрошення професори з закордонних університетів.

Для ближчого ознайомлення з діяльністю Острозької академії було влаштовано зустріч з членами Товариства Української Мови у Whitestone Club House, Веніс, на яке прибув др. Бен Абрамовиц, Fullbright Scholar, що торік викладав “Business Ethics” в Острозі.

Відбулися також зустрічі з родиною Радзиковичів та з др. Є. Стецьковим, які готові подарувати свої мистецькі збірки музеєві Острозького університету.

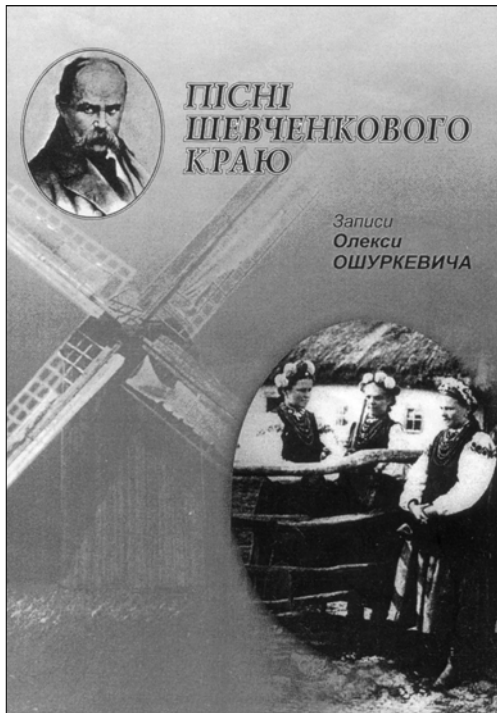
Українська громада Флориди щедро відгукнулася на потреби Острозької академії розвивати наукову бібліотеку та на утримання хлопців-сиріт у військовому ліцеї.

Михайло Малецький

Іконостас Вошанцівської церкви

Михайло ЗАЄЦЬ,
м. Луцьк

Відомо, що животворні і глибинні джерела народної творчості відіграли особливу роль у формуванні Тараса Шевченка як незвичайної особистості, великого поета і мислителя. А якою саме була народно-традиційна атмосфера, у якій виростав майбутній поет? Про пісенне ба-

З ШЕВЧЕНКОВОГО КРАЮ

гатство батьківщини Т. Шевченка дізнаємося з книжки “Пісні Шевченкового краю” (Луцьк, 2006), яку підготував відомий волинський фольклорист Олекса Ошуркевич. Пісенні записи здійснено 1985—1989 років під час фольклорно-етнографічних експедицій на батьківщину поета — в села Моринці і Кирилівку (нині Шевченкове) на Черкащині. Майже триста пісенних зразків склали основу видання.

У книжці подано зразки майже всіх жанрово-тематичних груп пісенного фольклору краю. Серед записів — пісні календарно-звичаєві, родинно-побутові, баладні, соціально-побутові, великий цикл пісень весільних. Поважне місце займає розділ “Пісні на слова Тараса Шевченка”. Цілоком закономірно, що деякі з них залишилися наближеними до літературних авторських зразків, інші, збагачені фольклорними ремінісценціями, набрали варіантних видозмін.

Дослідників та й зрештою багатьох шанувальників пісенної творчості заінтригує розділ “Улюблені пісні Тараса Шевченка”, у якому представлено твори з відповідними коментарями-поясненнями про життєві і творчі зв’язки поета з народною піснею. Про одну з них упорядник подає таку незвичайну міні-історію. За свідченнями Миколи Білозерського, пісню “У Києві на ринку” — свою улюблену — серед інших Шевченко співав у січні 1847 року на весіллі Пантелеймона Куліша в селі Мотронівці поблизу Борзни. Від Шевченка пісню перейняла під час його поїздки по Україні 1859 року Єли-

завета Красковська, дружина викладача однієї з київських гімназій. Згодом від цієї талановитої співачки пісню записав Микола Лисенко і вмістив у своєму “Збірнику українських пісень” (1869). До тексту композитор долучив примітку: “Од Є. І. Красковської — перечула від Т. Шевченка”. Добре знайомі й улюблені піснями Шевченка були “Ой Морозе да Морозенку”, “Нема гірше так нікому”, “Ой піду я ни берегом-лугом”, “Ой і зійди, зійди ти, зіронько та вечірня” та ін.

Можна беззастережно погодитися з твердженням упорядника, що сфера народнопісенного традиційного виконавства помітно звужується. Співають нині здебільшого з нагоди якоїсь пам’ятної події — весілля, храмового свята. Відомий на Звенигородщині керівник народної хорової капели “Чиста криниця”, старожил села Шевченкового Микола Пантелеймонович Сокирко, пригадуючи роки своєї юності, розповідав: “Співали колись повсюдно. Ніколи не забути літні ночей... А я любив спати на горіщі клуні. То ж хіба заснеш, коли то в одному, то в іншому кінці села зринає пісня? Бувало так, що вечорами на спів Кирилівки відгукувалось Будище, а то й Тарасівка, немовби змагалися між собою. Тоді, здавалося, земля співає”.

Ретельне відтворення автентики пісенно-музичних творів, виразна систематизація, історико-порівняльний аналіз матеріалу підносять працю Олекси Ошуркевича “Пісні Шевченкового краю” на належний науково-дослідницький рівень.

ВЧИМОСЯ У ШВЕДІВ

Геннадій АВИЛОВ,
голова Горлівської міської організації “Просвіта”

У Ялті з ініціативи шведської неурядової організації з міста Уппсала Studieforbundet Vuxenskolan, яка переймається проблемами неформальної освіти, за підтримки Шведської агенції з міжнародного розвитку відбувся семінар-тренінг для неурядових організацій України з питань організації й проведення гурткової роботи. Проблема для українських неурядових організацій важлива й нагальна, оскільки питання розвитку неформальної освіти відповідає Рекомендації № 1437 (2000) Парламентської асамблеї Ради Європи.

Десять членів Горлівської організації Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка взяли у роботі цього міжнародного форуму найактивнішу участь, отримавши дипломи шведської організації. Просвітня обмінюють шляхи втілення у життя принципів скандинавських гуртків у своїх містах. Скандинавські гуртки відрізняються від наших: це колективне навчання та обговорення тих чи інших питань у колі рівних. Концепцію шведських гуртків можна успішно застосовувати у сфері культури, охорони навколишнього середовища, правознавства, соціального захисту, міжнародної співпраці, розвитку демократії тощо.

ВИЗНАЧНИЙ ПАТРІОТ ЗАКАРПАТТЯ

др. Богдан БОДНАРУК,
референт Товариства Української Мови, Чикаго (США)

Ми в Товаристві Української Мови в Чикаго мали надзвичайну честь і приємність спілкуватися з паном Юрієм Керекешем — невтомним просвітняном сполучку через листування, а 1996 року пізнали його особисто на відвідинах Закарпатської “Просвіти”.

Наш ТУМ-Чикаго неодноразово допомагав пану Юрієві видавати просвітнянські книжки, щоб молоде покоління закарпатців росло свідомим. Мета його публікацій — зміцнювати національну свідомість “збаламучених закарпатців-русинів”; допомагати боротися з прихильниками політичного русинства, православної церкви Московського патріархату, що твердять, нібито закарпатці — це русини, окрема нація, яка нічого спільного не має з українцями. Юрій Керекеш писав про них як про “відщепенців, запроданців”, яких фінансують зарубіжні центри.

На своєму засіданні ми вшанували пам’ять талановитого письменника і патріота Юрія Керекеша, який залишиться у нашій пам’яті як надзвичайно скромна людина й особистість, що весь свій час присвячувала просвітнянським справам.

Вічна йому пам’ять!

«ДИТЯЧУ КОЛЕКЦІЮ» ШКОЛАМ

Світлана ФЕЩЕНКО

У Київському міському будинку вчителя відбулася презентація серії українських навчально-ігрових програм для дітей 1—4 класів “Дитяча колекція”.

Це перше україномовне видання для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, яке створили Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка та рекордінгова компанія “Атлантік”.

На презентації представили такі диски серії: “Історія України” в двох частинах, “Мандрівники та невідомі землі”, “Стародавній Рим”, “Стародавня Греція”, “Земля та Всесвіт”, “Спорт”, “Народні ремесла”, “Тварини нашої планети”, “Видатні композитори світу”, герої яких — Вовк Панас та Білка Софілка, що ведуть дітей у мандрівку галузями знань.

Директор компанії “Атлантік” Юрій Гандзюк ознайомив учасників презентації з кожним диском, з принципами роботи та наголосив на тому, що створено цей проект для дітей молодшого віку і старшокласників, вихователів, методистів, психологів, і що передумовою його створення стало засилля російськомовних видань на ринку України.

Гнат БІЖИК,
м. Нова Каховка
Херсонської обл.

Вибори минули. Але на місцях антиукраїнська “братія” продовжує утверджувати свої позиції. Херсонські державники всі урочистості проводять біля спорудженого ними пам’ятника Потьомкіну, де звучать слова вдячності не лише йому і його покровительці Катерині. Прикро, що в таку атмосферу ганьби вводять дітей. У Цюрупинську Херсонської області на п’єдестал виповз “залізний Фелікс”.

А в Новій Каховці призупинили споруджувати пам’ятник Олександрові Довженку, який творив тут свою “Поему про море”. Спонсорів у місті небагато. А наші звернення до представників влади з проханням допомоги залишилися без уваги.

Іде невпинний наступ на українську мову. З п’яти газет Нової Каховки жодної української. І хоч раніше деякі статті в них друкували українською мовою, часом оприлюднювали листи осередку

Пан Гандзюк охоче відповів на запитання учасників презентації та з гордістю повідомив, що проект уже має кілька нагород на конкурсах електронних видань у номінації “Краще електронне видання року” (2006—2007 рр.), а також Диплом I ступеня загальнонаціонального конкурсу “Українська мова — мова єднання” (2007 р.) та інші відзнаки на конкурсах та виставках України.

Висловитись на презентації щодо цього проекту мали змогу всі охочі. Свою думку про значимість колекції сказав професор Київського національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова Іван Горбачук, головний спеціаліст Головного управління освіти і науки КМДА Софія Буряк, директор TV “Просвіта” Дмитро Ломачук. Вів презентацію відповідальний секретар Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка Микола Нестерчук.

“Сучасний учень — людина XXI століття, яка добре обізнана з найновішими технологіями, прагне бачити цікаве, динамічне та яскраве подання інформації, — сказала Алла Генералова, вчитель-філолог. — Чи не набридло нашим учням щоденно бачити незмінну вічнозелену дошку, крейду, плакати? Треба йти в ногу з часом.

2006 року наша київська школа № 49 отримала від “Просвіти” багато аудіопродукції, се-

Фото Євгена Букета

ред якої диски “Дитячої колекції”. Вчителі школи, які використовували ці диски, розповідають, що уроки проходять жвавіше, діти потрапляють у свою стихію і сприймають матеріал природно, ніби граючись. Так, досвідчений історик нашої школи Наталія Кугаєвська неодноразово розповідала про те, що учні дуже добре засвоюють матеріал про Стародавню Грецію, Стародавній Рим та історію України. Це захоплює учнів до подальшої роботи”.

НА П’ЄДЕСТАЛ ВИПОВЗ «ЗАЛІЗНИЙ ФЕЛІКС»

“Просвіти”, то тепер доступ до них українському слову закритий. Дійшло до того, що про День незалежності України й День українського козацтва жодна з газет не згадала.

Просвітняни й члени НРУ побували з гнівними протестами і в редакції газети “Нова Каховка”, що є органом міської ради, і в міськвиконкомі. Але це майже нічого не дало. Чи не тому, незважаючи на Указ Президента про відзначення 65-річчя утворення УПА, ніхто з представників влади про цю подію й словом не обмовився. Про це говорили тільки просвітняни та члени НРУ.

Тривожить просвітнян і засилля в місті російської книги, і відсутність українських газет та дитячої української літератури, і російськомовні рекламні щити й вивіски, й те, що в більшості крамниць

цінники знову переписано російською мовою. Непокоїть і те, що в середніх спеціальних та вищих навчальних закладах продовжують викладати російською. Храми Московського патріархату за сприяння влади ростуть, як гриби після дощу, русифікуючи наших людей.

Це стало можливим не тільки тому, що “п’ята колона” йде в неприхований наступ на все українське, а й тому, що в лави оборонців українських святинь стають не всі. Коли у російських шовіністів виникли плани поставити в Херсоні пам’ятник Потьомкіну, з гнівними протестами проти цих намірів до всіх інстанцій звернулися тільки просвітняни й одна з молодіжних організацій. Голосів інших ми не почули. Коли новокаховська газета “Ключі” почала паплюжити національно-визвольний український

Журі конкурсу, до якого увійшли директор Науково-дослідного інституту українознавства, Президент міжнародної асоціації “Україна і світове українство”, академік Петро Кононенко, народний депутат України Віталій Корж, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” Павло Мовчан, журналіст Євген Голибард, провідний спеціаліст Головного управління освіти Київської міської державної адміністрації Галина Тодосова, успішно розв’язало всі організаційні й фінансові проблеми і вирішило:

1. Висунути для нагородження тринадцять робіт.
2. Першу премію не присуджувати.
3. Нагородити учасників конкурсу (друга премія):

МОЛОДЬ: РЕАЛІЇ І МРІЇ

“Нинішнє й майбутнє українського села очима молоді” — таку назву мав конкурс творів, який оголосили Товариство “Просвіта” й управління освіти і науки Чернігівської облдержадміністрації для старшокласників області. Його метою було почути думку молоді про сьогодення і майбутнє нашого села.

Юрія Шамрука, учня 11 класу Стольненської ЗОШ I—III ст. Менського району (директор школи О. М. Бредюк), за твір “Що б я зробив, якби керував селом”;

Олесю Жукову, ученицю 7-В класу Прилуцької гімназії № 5 (директор Н. О. Бурлака) — за твір “Відчуваю себе на голові вище”.

4. Нагородити учасників конкурсу третьою премією:

Богдана Жукова, учня 10-В класу Прилуцької гімназії № 5

(директор Н. О. Бурлака) — за твір “Дві точки зору про село. Реалії і мрії”;

Анну Сащенко, ученицю 8 класу, с. Ліски Менського району (директор школи В. А. Михайленко) — за твір “Чому в селі жити краще”;

Володимира Лавського, учня 9 класу Куковицької ЗОШ I—III ст. Менського району (директор школи В. І. Сидоренко) — за твір “Начерк програми розвитку мого рідного села”.

5. Після жвавої дискусії Спеціальний приз журі вирішило вручити **Юлії Ходос**, учениці 11-А класу Щорської районної гімназії (директор О. В. Щербина) — за репортажний твір “У бабусі в гостях”.

6. Заохочувальними призами нагородити учасників конкурсу: **Юлію Харченко**, ученицю 8 класу Городищенської сільської школи Менського району (директор школи Л. Л. П’ясовський); **Олександра Поміля**,

учня Блестівської школи I—III ст. Менського району (директор М. В. Лях); **Миколу Костюка**, учня 11 класу Орлівської ЗОШ I—III ст. Новгород-Сіверського району (директор З. Г. Кунцевська); **Максима Ковшова**, учня 11 класу Печенюзької ЗОШ I—III ст. Новгород-Сіверського району (директор — Г. М. Черненко); **Вероніку Туровську**, ученицю 11 класу СЗШ № 278 м. Київ (директор С. В. Заграйчук.); **Інну Власенко**, ученицю 11-Б класу Семенівської гімназії № 2 (директор С. М. Артеменко); **Юлію Артеменко**, ученицю 11-Б класу ЗОШ I—III ст. № 2, м. Новгород-Сіверський (директор — А. І. Герасименко).

7. Нагородити дипломами і грамотами учасників конкурсу.

Оргкомітет конкурсу

3 ТВОРІВ ЛАУРЕАТІВ КОНКУРСУ «НИНІШНЄ І МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА ОЧИМА МОЛОДІ»

Про що писали юнаки і дівчата в своїх творах на цю тему? Отже, подаємо фрагменти творів.

Найважливіша причина переселення людей з села — та, що в місті легше знайти високооплачувану роботу, отримати освіту, прокласти шлях у краще майбутнє для себе і своїх дітей, адже для цього там створено всі умови. Зокрема й для доброго відпочинку.

Натомість у селі, щоб якимось протриматися, треба тяжко працювати. Навіть якщо тримаєш одну корову й обробляєш кільканадцять соток землі, вже мусиш добре напружуватися щодня, від зорі до зорі.

Вважаю, що влада в Україні повинна повернутися обличчям до українського села і створити нормальні умови для життя і праці селян. Сором сказати, але транспортне сполучення з райцентром існує далеко не з кожного села. Не кажучи вже про те, що далеко не в кожному селі є заклади освіти, охорони здоров’я, культури і телекомунікації...

Юлія АРТЕМЕНКО,
учениця 11-Б класу ЗОШ № 2,
м. Новгород-Сіверський

У нашому селі Стольне маємо величезний яблуневий сад і консервний завод. Колись наша продукція була відома не лише в районі й області. Нині завод не працює. Але якщо власти гроші в його переоснащення і модернізацію, то можна створити робочі місця й відродити одне з джерел прибутку села. Те саме можна зробити з нашим млином і хлібопекарнею.

Бо яке нині типове село в Україні? Майже у кожного є своє дрібне господарство: корова, теличка, двоє поросят, десяток курей, качки, гуси, кролі. Вважаю, що це — неправильний, архаїчний стереотип. Якщо впродовж року порухувати витрати на утримання такого господарства, то побачимо, що прибуток буде мізерний.

Потрібно організувати поділ праці на рівні села через підприємництво. Припустимо, в одного підприємця зосереджено виробництво молока. Тоді йому слід наймати людей. Таким чином він забезпечує роботою тих, хто не хоче бути підприємцем, але вмє добре працювати.

У селі живе багато людей, які вмють малювати, виготовляти вироби з глини, дерева тощо. Вони могли б відкривати майстерні, якби їх не душили податками.

Юрій ШАМРУК,
учень 11 класу Стольненської
ЗОШ I—III ст. Менського р-ну

...А восени моє з братом завдання — вибрати картоплю. Мій брат-десятикласник добре вчиться, має багато друзів, цього навчального року навіть балотується на посаду президента гімназії, а прийшовши зі школи додому, має багато обов’язків у господарстві: зварити кілька чавунів картоплі курям, накосити й заносити нутріям трави, почистити гній.

Знаю, що від цих подробиць хтось, можливо, морщить носа, проте ні я, ні мій брат не соромимося праці. Більш того, я почуваюся дорослішою від міських однолітків, якими батьки й досі опікуються, як малими дітьми.

Олеся ЖУКОВА,
учениця 7-В класу
Прилуцької гімназії № 5

Упродовж попередніх десятиліть українське село визискували можновладці всіх влад. Настав час повернути селу його силу і соки. Для цього потрібно організувати виробництво в ринкових умовах. Передусім створити нормальні умови життя для спеціалістів: нові житлові будинки з необхідною інфраструктурою.

Слід встановити для села податкові пільги хоча б на п’ять років. У кожному селі повинен з’явитися лідер, який організує односельців на елементарне наведення порядку (і це може бути умовою надання пільг): розчистити чагарники, засипати канави, відремонтувати дороги, використати будівельний матеріал з багатьох нежитлових приміщень для спорудження житла для фахівців з міста. Молоді спеціалісти робитимуть свій внесок у розвиток села — долучатимуться до ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами.

Микола КОСТЮК,
учень 11 класу Орлівської ЗОШ I—III ст.
Новгород-Сіверського р-ну

Минув Рік села, голосно проголошений, але голослівний і такий, що нічого в селі не покращив, нічого селу не дав, нічим селу не сприяв. Не помітно, щоб держава, хоча б цього року, звернула увагу на село: обіцянки-цяцянки лише для струсу повітря.

Депутати та інші чільники звертаються до селян лише тоді, коли починається передвиборна кампанія: кожен хоче перетягти електо-

рат на свій бік. А може, врешті, вже слід подумати не про те, як успішніше провести виборчу кампанію, а як краще провести посівну, закласти добрива та попіклуватися про майбутні жнива? Село, яке ще трохи допрацює на дідівських недоламках техніки, гостро потребує новітніх машин, але наші “організатори” нагорі начебто цього не бачать.

...У вечірній час із культурних закладів на селі працює лише бар із багатим вибором спиртних напоїв. Село бідніше і спивається.

Максим КОВШОВ,
учень 11 класу Печенюзької ЗОШ I—III ст.
Новгород-Сіверського р-ну

Коли у Придесенні дозрівають трави і настає пора сінокошу, село наповнюється новими, ні з чим не зрівняними ароматами. Це пахне сіно. Тепер трави віддають цю силу нашим рогатим годувальницям, щоб молоко було запашним, поживним. Зайде матуся ввечері до хати з відром молока, а на ньому густа піна, воно аж парує, налле склянку... Хіба це з чим-небудь порівняєш?!

Анна САЩЕНКО,
учениця 8 класу,
с. Ліски Менського р-ну

Мрію стати архітектором. Я б повернулася після навчання в рідне село, разом із друзями ми б розробили новий план Городища і побудували чудовий спортивний комплекс, супермаркет, лікарню, кінотеатр, будинок побуту, створили б робочі місця для працівників різних спеціальностей, відреставрували архітектурну пам’ятку — Миколаївську церкву. Хай би приїжджали до нас звідусіль туристи і милувалися цією красою...

Юлія ХАРЧЕНКО,
учениця 8 класу
Городищенської сільської
школи Менського р-ну

У дворі крайньої хатини крізь залишки паркану бачу кольорові філіжанки рідкісних тюльпанів у бур’яні. Беззахисно видається ця краса серед навколишнього запустіння. Весна прийшла на землю, а тут — ніби вічна осінь...

Село невеличке, розбите навпіл старезною будівлею правління колгоспу. Крізь голі дошки колишньої покрівлі пробивається лагідне сонце, не додаючи краси цьому символу руїни великої імперії. Пустка.

...Разом із дітьми зникає той дух сили й могутності, що народжував безсмертних героїв, робив прекрасною неповторну культуру української нації.

Хочеться вірити, що відродиться той дух життя й линутиме над селом радісна пісня.

Юлія ХОДОС,
учениця 11-А класу
Щорської районної гімназії

Багато хто з сучасної молоді мріє жити в місті. Проте мало хто замислюється над тим, скільки втрачає мешканець великого гамірного міста.

Чи зможе відчувати міський мешканець, яке це щастя — прокидатися під спів жайворонки чи солов’я, відчувати ніжні дотики перших променів сонця, прохолоду ранкової роси, дихати чистим і прозорим повітрям, яке п’янить і кличе до творчої праці?

Верховна Рада повинна прийняти закон про місцеве самоврядування. Саме воно зможе на користь народу розв’язувати проблеми облаштування й землекористування, такі актуальні сьогодні, які треба вирішувати на загальних зборах мешканців села.

Сьогодні ми бачимо, що держава забула про село, про людей, які працюють на землі, вирощують хліб.

На мою думку, від того, яким буде село, залежить майбутнє моєї України.

Вероніка ТУРОВСЬКА,
учениця 11 класу СЗШ № 278,
м. Київ (поза конкурсом)

ПІСЛЯМОВА

Ідея організації і проведення конкурсу виникла у мене під час інтенсивної роботи у селах Чернігівщини, де під час численних зустрічей, спілкуючись із земляками-виборцями, довелося побачити, відчути й глибоко пережити весь нинішній, створений безвідповідальною владою безлад, що, на жаль, став в Україні нормою життя людей, які працюють на землі.

І тоді з’явилися запитання: що буде далі, чого очікувати, врешті — що про все це думає сільська молодь?

Саме тому міркування молодих людей спонукали мене і колег сформувати нову концепцію перспективного розвитку села “Дати вудку!” (газета Голос України № 199-200 від 01.11.2007 р.), яку ми плануємо впровадити у державну програму відродження села.

Віталій КОРЖ,
народний депутат України

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ГУЦУЛЬСЬКИЙ ПОСОЛ ЛУК’ЯН КОБИЛИЦЯ ПОВЕРНУВСЯ ДО ВИЖНИЦІ

16 листопада 2007 року в містечку Вижниця, що на Буковині, відкрито пам’ятник Великому українцеві — Лук’яну Кобилиці. Напевно, багато українців не знає цієї видатної постаті або знає у зв’язку з подіями, які компартійні знавці історії трактували по-своєму. Мовляв, ватажок повстання 1848—49 років на Буковині, селянський революціонер Лук’ян Кобилиця був провідником визволення від соціального гноблення і борцем за поліпшення матеріального становища гуцулів.

Антоніна СПІЛЬНА,
позаштатний кореспондент “СП”

Насправді неписьменний селянин, батько п’яти дітей, простий гуцул став політичним діячем. Коли 1848 року указом австрійського цісаря було скасовано залежність від дідичів і затверджено Конституцію, Лук’яна Кобилицю обирають послом до рейхстагу Австрії. Виборці Буковини довірили йому бути депутатом від гуцульського селянства в найвищому представництві державної влади, тому що протягом багатьох років він не раз відвідував Відень та цісарські палаци, представляючи гуцулів та виступаючи захисником їхніх національних прав.

Побувавши на сесії австрійського парламенту, Кобилиця переконався, що скаргами та промовами у владі чужої держави нічого не досягнеш. Волю і землю треба добувати силою. Тому, повернувшись додому, політичний ватажок збирає свою “Велику сесію”. І саме на тому місці, де тепер стоїть пам’ятник, на колишній ринковій площі містечка Вижниця, депутат парламенту звітував перед своїми виборцями у присілку Гльїдів. Там зібралося понад 2 500 жителів 22 буковинських сіл. Там же пан посол у гуцульському строї та з депутат-

ською відзнакою на грудях пояснив своїм виборцям, чому вони, вільні люди на власній землі (було скасовано кріпацтво), за неї повинні платити викуп. Чому за ту гірку земельку в горах, за власні полонини, за пасовиська для маржинки, які відвіку належали прародичам, гуцул має дати викуп чужинському зайді?!

І ось у Гльїдові Лук’ян Кобилиця закликав до непокори загарбникам: гуцули відмовилися від повинностей, вигнали чиновників і встановили самоуправління.

“...Обізвася Кобилиця:
“Гори мої сині,
Або я вас виратую,
Або за вас згину!” — писав Юрій Федькович у поемі “Лук’ян Кобилиця”.

Так і сталося: загинув, і не він один; багато гуцульських голів зітнула австрійська жандармерія. Повстання жорстоко придушили, та й не могло бути інакше в імперських державах, де знищували будь-яку національно-визвольну ідею та дію. Після жорстоких катувань Кобилицю, закованого в кайдани, погнали через села та містечка його багатотраждальної і теж закованої в ланцюги неволі рідної Буковини. Умер він у Гургагуморі (тепер це у Румунії), могила його, кажуть, уже за Незалеж-

ПЕРЕДПЛАТА-2008

Дорогі читачі!

Триває передплата на Всеукраїнський просвітнянський культурологічний тижневик “Слово Просвіти” на 2008 рік (поштовий індекс — 30617, 71-а сторінка в “Каталозі”).

Передплату приймають усі відділення “Укрпошти” до 10 грудня — в селах і райцентрах, до 15 грудня — в обласних містах і столиці.

Вартість передплати разом із поштовими витратами:

на рік — 42 грн. 48 коп.;
на півроку — 21 грн. 64 коп.;
на 3 місяці — 11 грн. 32 коп.;
на 1 місяць — 3 грн. 94 коп.

Постійні читачі нашого тижневика пересвідчилися, що на його шпальтах присутні актуальні публікації на мовну тематику, унікальні історичні розвідки, ексклюзивні інтерв’ю, безкомпромісні журналістські розслідування гострих ситуацій, широко висвітлюється молодіжна музика і концертна діяльність провідних митців України, вирає всіма барвами художня палітра майстрів пензля... Наступного року Ви, дорогі читачі, матимете можливість вести діалог із тими, хто живе Україною і для України, обстоювати разом з нами національні цінності.

Передплатіть “Слово Просвіти” самі та заігтайте зробити це Ваших друзів, сусідів, учителів, бібліотекарів — усіх небайдужих до української справи! Разом переможемо!

Михайло й Михайліна Іванюки на освяченні пам’ятника Лук’яну Кобилиці

ної України зрівняна із землею.

Збережений у пам’яті народу, в піснях та легендах, продовжувач опришківського руху Довбуша, народний і політичний діяч гуцульського люду, нескорений Лук’ян Кобилиця віднині навечно оселився на центральній площі містечка Вижниця. Закриваючи своїми грудьми гори, гордо дивиться з високого постаменту в наші душі. Чи шануємо те, що для нас здобували наші ватажки, — рідну землю, ліси та полонини? Чи зберігаємо той одвічний неупокорений дух святої рідної Вітчизни?

А з’явився той пам’ятник на площі завдяки невтомній праці людей, яких усі знають у містечку, по-

важають і люблять, які ненав’язливо та скромно працюють для всіх нас. Власними зусиллями створили музей і поповнюють його, фіксуючи хід історії на Буковині. Спершу пройшли по всіх ґаздівствах Вижниччини, збираючи на пам’ятник Кобзареві, і 1992 року з допомогою краян звели його в центрі містечка. Так само вони збирали кошти і на пам’ятник Лук’яну Кобилиці, організували його спорудження та відкриття. І перші внески на створення погруддя зафіксовано у відомостях саме під їхніми прізвищами: Михайло Іванюк — 500 гривень, Михайліна Іванюк — 500 гривень. А потім довгий перелік прізвищ ґазд та ґаздинь Буковинського

краю, які пожертвували власні кошти на те, щоб оселити Лук’яна Кобилицю навіки на рідній землі, честь якої він відстоював.

Горде погруддя створили скульптори подружжя Римарів — Галина та Володимир. І, на мою думку, відтворили саме такого ватажка, яким він був у ті далекі роки Австрійської імперії. А встановлювали на високий постамент, як і належить герояві, усією Вижницькою громадою.

І наостанок хочу наголосити на тому, що подружжя Михайло та Михайліна Іванюки — невід’ємна й рушійна сила районного товариства “Просвіта” та почесні члени ВУТ “Просвіта”.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА,
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Олександр ШОКАЛО
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57

Відділ мови
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Відділ коректури
Ірина СТЕЛЬМАХ
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Уляна ГЛІБЧУК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301249
Наклад номера — 9000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,94 грн.
на 3 місяці — 11,32 грн.
на 6 місяців — 21,64 грн.

